

Nova Strava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Nov družabni red?

Včas smo že poudarili, da bo sedanja vojna obraz sveta spremenila ne samo politično in zemeljsko, temveč bistveno tudi v njegovem socialnem in gospodarskem ustvarjanju in izživljanju. Izrazili smo prepričanje, da morajo nastopiti temeljite reforme na vseh poljih človekovega dela, ako naj pride v človeško družbo nov duh, duh izmirjenja, medsebojnega sožitja na osnovi spoštovanja medsebojnih pravic. Vojna se še daleč ne bliža svojemu koncu, kot kažejo znamenja, in že opazamo kako se narodi pripravljajo na novo ureditev svojega notranjega in mednarodnega življenja. Stari nazori in pogledi na svet se lomijo. Stare ureditve družabnega življenja se porirajo. Vse sedanje se mora umakniti novemu in popolnejšemu. Države se pripravljajo k velikim reformam: ene k reformam revolucionarnega značaja, druge k še temeljitejši poglobitvi že izvedenih revolucionarnih reform. Gospodarsko življenje mora dobiti nove oblike. Neizpodbitno drži dejstvo, da se je gospodarski liberalizem preživel in da je tako oslabil in shiral, da ni sposoben, da bi sam rešil sodobne gospodarske in socialne probleme. Časi popolne nadvlade kapitala nad delom so za vselej minuli. Poiskati je treba nove metode zdravega soglasja med delom in kapitalom.

Kapitalu je treba v gospodarskem življenju dati novo vlogo in nove naloge. Kapital mora zgubiti na svojem sebičnem značaju in se mora pretvoriti v vsenarodno dobro, ki dviga gospodarsko moč vsega delovnega ljudstva brez ozira na koristi posameznika. Gospodarski liberalizem, ki je bil velik nasprotnik socialnih reform in socialne zaščite delovnega človeka, ker je odklanjal poseg države v gospodarska kolesja, se je v zadnjih desetletjih skušal rešiti s krepkejšo socialno zakonodajo. Ta zakonodaja naj bi ublažila nasprotstva med delavci in kapitalom in naj bi dvigala splošno blagostanje in odstranila stanje izkoriščanja in občutek manjvrednosti na strani ročnega dela. Toda liberalizem je tudi socialno zakonodajo skušal izrabiti v svojo korist.

Kratkovidno je v praktičnem življenju oviral izvedbo socialnih zakonov. Vse zakonodajne in administrativne ukrepe je predvajal iz vidika svojih sebičnih koristi. Socialna zakonodaja ni mogla postati temeljitejša in krepkejša.

Politična demokracija, ki je imela veljavo v močnih industrijskih državah, se je trudila, da bi tudi v gospodarsko življenje uvedla demokratično miselnost in demokratično ureditev odnošajev dela do kapitala. Tudi v demokratičnih državah so nastajale vedno glasnije zahteve po krepkejši preobrazitvi socialnega in gospodarskega ustroja. Postavljene so bile zahteve po revolucionarnih reformah na vseh poljih gospodarskega in družabnega življenja. Demokracija težkim nalogam ni mogla povsod biti kos.

Demokratične države so morale uvideti, da je treba vnesti v gospodarsko življenje več načrta, več državnega preudarnega vodstva, več omejitve sebičnih batenj posameznika.

Nastale so zahteve po uravnavanju ali načrtovanju gospodarstva, v katerem bi vodstvo gospodarstva prešlo v državne roke. Vsi ti načrti so imeli namen dvigniti splošno blagostanje, odstraniti politične nemire in ustvariti trajnejšo zadovoljnost v delovnem ljudstvu. Nasproti metodam v demokratičnih državah ustvaril popolnoma nove sisteme go-živih ustvaril popolnoma nove sisteme gospodarskega in socialnega življenja. V Rusiji je zmagal komunizem, ki pomeni socializacijo in podražavljenje vseh gospodarskih in produktivnih dobrin in virov in podražavljenje trgovanja z dobrinami ter regulacijo konzuma gospodarskih vrednot. Ukinjena je bila zasebna lastnina. Komunizem je ustvaril popolnoma nov družabni red, ki se do neba visoko razlikuje od tega, kar je bilo. V Italiji je zmagal fašistični gospodarski sistem, ki sloni na načelih korporativizma t. j. na sindikalnih organizacijah najvažnejših gospodarskih panog. V Nemčiji so prodrli načela narodnega socializma, ki ni zgrajen na korporacijah, temveč na principu voditeljske teorije. V fašistični in narodno-socialistični državi je zasebna lastnina ostala ohranjena, vendar pa močno omejena v korist splošnosti. Oba sistema sta dosegla ukinitev razredne borbe med posameznimi sloji in stanovi naroda. Vse mora slediti koristim splošnosti. Bivši podjetnik je postal v tovarni samo vrhovni šef in je s svojo posadko postavljen pred skupne naloge, kako dvigniti gospodarsko stanje svojega podjetja po zahtevah koristi vsenarodnih potreb. Kapital je v obeh sistemih iz gospodarskega procesa izločen kot neomejen gospodar. V obeh državah so morale prenehati notranje politične borbe. Ustvarjen je bil avtoritativen politični režim. Država je postavljena na čelo vsega hopenja in ustvarjanja. Vse mora služiti kot strnjena enota socialnim koristim skupnosti.

Jugoslavija je bila v reformah gospodarskega in socialnega življenja dosedaj počasna in precej reakcionarna. Kapital je imel svojo neomejeno moč. Posamezni sloji in stanovi so bili v težkih medsebojnih borbah. Politično življenje je bilo razdivjano in je oviralo gospodarsko-socialni napredek. Čas nas je potisnil v velike dogodke vojaško-političnega, gospodarskega in socialnega značaja. V teh presnavljanjih, ki se dogajajo okoli nas, smo začutili slabost in nesposobnost svojega sedanjega gospodarsko-socialnega reda.

Zavedamo se, da moramo podležiti, ako ne izvedemo najtemeljitejših reform, ki naj pomenijo popolno preobrazitev našega družabnega ustroja s popolno preosnovo našega gospodarskega in socialnega življenja.

Tudi pri nas mora priti delo do najpopolnejše veljave, koristi splošnosti morajo postati vrhovni zakon. H kakšnim reformam bo naša zakonodaja segla, ni znano. Želimo, da tujih vzorov ne bi slepo posnemali. Naša država ima svoje posebnosti. Hočemo pa, da ustvarimo tak sistem novega družabnega življenja, ki nas bo usposobil, da vzdržimo tekmo z drugimi gospodarsko, socialno in politično zreli narodi. Pozdravljamo vsako reformo, kakršna koli značaj bi ista imela, z enim predpogojem:

Gospodarska slika

Slovensko ozemlje je doživljalo v gospodarskem oziru tekom stoletja precejšnje spremembe. Od izrazito kmečkega ustroja našega naroda gre polagoma pot v deloma mešani značaj oziroma v industrializacijo naše ožje domovine. Leta 1890. se je pečalo s kmetijstvom 75 odst. celokupnega slovenskega prebivalstva, leta 1910. 67 odst., leta 1931. 60 odst.; nasprotno pa se je z obrtjo in industrijo pečalo v Sloveniji leta 1890. 11 odst., leta 1910. 13 odst., leta 1931. že 22 odst. celotnega prebivalstva. Tudi trgovina in promet stalno naraščata; ravnotako procentualno naraščajo prosti in drugi poklici. Iz statistike, ki je nam na razpolago, je razvidno, da so naša kmečka posestva po ogromni večini premajhna za dostojno preživljanje njihovih lastnikov, zaradi tega tvorita trgovina in obrt drugo glavno panogo našega narodnega gospodarstva. Polovica kmetov ne more živeti od svoje zemlje, ker odpade na enega kmečkega prebivalca komaj 0.41 ha obdelane zemlje, na enega prebivalca v Sloveniji pa komaj 0.25 ha. Na 1 km² polja mora živeti v Sloveniji 238 ljudi, v Franciji 77, na Danskem samo 37. Spričo skromne višine slovenskega kmetijstva morata živeti od zemlje le srednji in večji kmet, a še ta dva le za silo. Če že torej srednji in večji kmetje le težko izhajajo, so pa mali kmetje in bajtarji popolnoma navezani na razne postranske zasluzke. Zasluzke najdejo predvsem v obrti in industriji, zato je ustvaritev močne obrti in industrije za naš slovenski narod življenjske važnosti. Naše delavstvo se vse premalo zaveda, kako važno vlogo igra v narodnem gospodarskem oziru, ker tvori skupno s kmečkim stanom enakovreden faktor v našem narodnem gospodarstvu. Industrializacija naše zemlje bo navzlic vsem oviram še napredovala, ker ima za to vse možnosti razvoja in si more slovenski narod po tej poti ustvariti boljše pogoje za svoj gospodarski obstoj.

(Po statistiki »Slovenija in Slovenci«)

reforma mora širokim ljudskim vrstam prinesiti boljši zaslužek, trajno zaposlitev, dvig gospodarskega standarda, pokažanje našega kulturnega življenja. V novem sistemu bo delavstvo igralo veljavno vlogo, tudi, ako ne osvojimo sistema korporacijske organizacije države.

Delavstvo mora postati enakovreden činitelj v gospodarskem ustvarjanju. Delavski sindikati bodo prišli do polne veljave. Le škoda, da naša gospodarska javnost ni znala delavstva do danes v tej smeri vzgajati.

Nov sistem bo zahteval železno disciplino naroda, veliko samozatajevanja in žrtvovanja od vsakega, tudi od delavca, mnogo, mnogo poštenosti in tudi veliko sposobnosti.

Nesposobni izvrševalci novega gospodarskega reda pa bodo napravili več škode kot korist. Slab gospodar je vedno nesreča. Nov gospodarski red pa zahteva tudi spremembo političnega življenja.

Gotovo je, da se mora temeljito zadušiti tudi politično izkoriščanje in vsakovrstne politične diktature.

Delavci hočejo kot celota v novem družabnem redu ustvarjajoče sodelovati. S tem bodo koristili narodu in državi. —ec.

Strokovna izpopolnitev delavstva

Na ozemlju Slovenije ne morejo dobiti vsi delavci zaposlitev. Precejšen prirastek delovnih moči moramo zaposliti ali v drugih pokrajinah v državi, ali v inozemstvu. Vprašanje je, kakšne delovne moči bi bilo najbolje, da zaposlimo izven meja naše ožje domovine.

Največ se je doslej zaposlilo izven meja Slovenije priučenih tovarniških delavcev, rudarjev in težakov. Posebno v inozemstvu so morali naši delavci sprejeti težje delo, katerega domači delavci niso hoteli izvrševati. V državi sami so pa bili naši delavci radi sprejeti na delo, ker so inteligentnejši in je zato tudi njihova storitev boljša in je zato tudi dobiček podjetnika pri enaki mezdi večji.

V zadnjih dveh desetletjih je v Sloveniji zelo napredovala tako industrija, kot obrt. Z napredkom naše industrije in obrti je rasla tudi strokovna sposobnost delavstva. V raznih strokah smo dobili že specializirane delovne moči, kakršne smo svojčas lahko dobivali le iz inozemstva. Sicer imamo pri nas še vedno zaposlenih mnogo takozvanih tujih strokovnjakov, ki so pa povečini nepotrebni, ker so se za njihovo delo že zdavnaj usposobili domači delavci. Da se še vedno v nekaterih industrijah in obrti zaposluje inozemce je vzrok predvsem ta, da si posebno s tujim kapitalom zgrajene industrije žele, da imajo zaposlene tudi obratovodje, ali delovodje, ki so nekaki ožji zaupniki tujega kapitala.

Prizadevati bi se morali, da vzgojimo čimveč strokovno kvalificiranega delavstva in to preko potrebe svoje ožje domovine. Kajti pravilno bi bilo, da bi zaposlili v inozemstvu, ali v drugih pokrajinah v državi predvsem boljše kvalificirane moči in da bi ome-

jili zaposlitev težakov, ali manj kvalificiranih delavcev.

V južnih pokrajinah naše države bi slovenski delavci lahko zasedli prav vsa mesta, ki jih danes imajo v rokah še dobro plačani inozemci. V nacionalnem in socialnem oziru bi bilo to od velikih koristi za naše delavstvo.

Za strokovno izpopolnitev našega delavstva imamo več odelkov na ljubljanski serdnjetehtnični šoli, na tekstilni šoli v Kranju in v raznih obrtno nadaljevalnih šolah. Vendar je to še vse premalo. Prav posebno zato, ker vsled pomanjkanja kreditov naše obrtno nadaljevalne šole niso na višku. Zato bi bilo naše strokovno šolstvo kar najbolj izgraditi in ne bi smelo biti škoda prav nobenih sredstev, da izročimo šolam kar najpopolnejša učila in najboljše učne moči.

Delavci, ki se v tovarnah, ali pomočniki, ki se v obratih posebno izkažejo, bi morali dobiti sredstva in priložnosti, da se v poslu, ki ga izvršujejo, kar najbolj izobrazijo in da se jim omogoči tudi študijska zaposlitev v večjih obratih in tudi v inozemstvu. Večjim obratom bi se moralo naravnost predpisati, koliko morajo letno usposobiti boljše kvalificiranega delavstva. Ne smelo bi se na goditi obratno, da so tudi v domačih obratih domače delovne moči zapostavljene in da ima vsak tujec, in naj zna kaj ali ne, več veljave, kot domači delavec.

Imamo posvetovalnice za delavsko mladino, ki zaznamuje že lepe uspehe. To posvetovalnico bi bilo razširiti tudi na starejše delavce, ki so se že izučili v svoji stroki, da bi jim strokovno svetovala in tudi posredovala nadaljno izpopolnitev. Borze dela bi v tem pogledu tudi lahko mnogo koristnega storile.

Posredovanje za zaposlitev

Pretekli teden so v Ljubljani zborovali zastopniki Borz dela iz cele države. Govorilo se je o reorganizaciji Borz dela s posebnim ozirom na novo upravno razdelitev države. O zaključkih konference ni bil za javnost objavljen noben komunike in tudi strokovno organizirano delavstvo se posvetov ni udeležilo, ker je bil obseg povabljenec omejen le na imenovane predstavnike.

Borze dela bi gotovo prav napravile, če bi ob priliki sklicale anketo delavskih zastopnikov, kjer bi se podrobno pogovorili o nalogah, ki jih imajo Borze dela. Kajti spremembe pri Borzah dela niso potrebne samo z ozirom na zagrebški sporazum, ampak bi morala biti reorganizacija poslovanja Borz dela širša in potrebam delavstva odgovarjajoča.

Borze dela so v pogledu zavarovanja za slučaj brezposelnosti s podeljevanjem podpor mnogo koristnega napravile. Sicer je bilo mnogo upravičenih pritožb, da so se podpore z ozkosrčnimi pogledi na socialne potrebe delavstva delile, vendar se lahko na splošno reče, da so vendarle v tem pogledu Borze dela izvršile nalogo, ki je priznanja vredna. Tudi imajo Borze dela zaslugo, da imamo v državi mnogo socialnih ustanov, katerih ne bi imeli, če ne bi Borze dela z iniciativo in z denarjem omogočile ustanovitve. Vprašanje je le odprto, ali je bilo sorazmerje med pobranim denarjem in izdanim denarjem za podpore in investicije pravilno in če ne bi bila porazdelitev razpoložljivih sredstev lahko pravilnejša in še bolj v interesu delavcev. Tudi o teh stvareh bi bilo dobro, če bi lahko enkrat delavski zastopniki izpregovorili svojo svobodno besedo, ki bi bila gotovo v korist nadaljnjemu poslovanju Borz dela.

Kot so pa Borze dela v pogledu podpiranja brezposelnih delavcev in v pogledu zgraditve socialnih ustanov dosegle vidne uspehe, so v pogledu posredovanja služb in organizacije delovnega trga popolnoma zane-

marile svojo dolžnost. Vpliv Borz dela na delovni trg je malenkosten in v slučajih večje brezposelnosti so bile Borze dela brez moči, da bi delavcem preskrbele novo zaposlitev. Nezaupanje delavstva do Borz dela je tolikšno, da se pri Borzah dela gotovo ne bi oglaševali delavci, ki so brez posla, če ne bi bilo to v zvezi s prejemanjem podpor. Sistematičnega posredovanja pri iskanju zaposlitve Borze dela ne vrše. Če ima Borza dela slučajno seznam prostih mest, potem lahko svetuje, ali preskrbi delavcu zaposlitev. Če teh slučajnih seznamov prostih mest nima, potem pač ne more ukreniti ničesar, da bi delavcu preskrbela zaposlitev. Delavci so zato v veliki večini slučajev primorani, da sami iščejo zaposlitev in imajo s tem iskanjem zaposlitve tudi velike izdatke v tej ali oni obliki. Borze dela nimajo pregleda o potrebi delovnih moči po vsej državi in so tudi brez vsakega vpliva na potek zaposlitve v vseh strokah našega gospodarstva.

Borze dela bi morale najprej izpovedati svojo voljo, da so voljne organizirati tudi dejansko posredovanje služb in dati se jim bi moral zakoniti delokrog, da bi lahko tudi vršile to važno socialno in gospodarsko nalogo. Če bi Borze dela tudi v pogledu posredovanja služb vršile v polnem obsegu svojo nalogo, potem bi šele bilo lahko, delavstvo zadovoljno z njihovim poslovanjem. Dokler so pa Borze dela le razdeljevalnice podpor, toliko časa pa ne vrše nalog, radi katerih so bile ustanovljene.

Postani in ostani

član Vodnikove družbe

Skrb za zdravje delavca

Z Jesenic nam pišejo:

Kovinarsko delavstvo je bilo v času, ko so strokovne organizacije predložile na KID vlogo za priznanje draginjskih doklad, zelo vznemirjeno. Takega zanimanja, kakor je bilo v tem primeru, nismo že dolgo časa opazili med delavstvom. Ko pa so se začeli tozadevni razgovori na ravnateljstvu KID, se je delavstvo pomirilo. Organizacije so stalno obveščale delavstvo o poteku razgovorov. Zelo skeptično je gledalo delavstvo na uspehe, ko je zaznalo za prvo uradno izjavo. Tekom enega tedna, kolikor časa so se razgovori vršili, se je delavstvo pomirilo, ker je zaznalo za dosežene uspehe.

Zeleti je, da bo delavstvo ta uspeh pravilno ocenilo in pri izplačilu draginjskih doklad mislilo na bodočnost, ker gremo nasproti še težkim časom, kljub temu, da naše podjetje odlično napreduje. Gradijo se nove naprave in objekti, tako da naš kovinar lahko računa še na dolgo dobo zaposlitve. Napredku naše KID se tudi mi z veseljem pridružujemo. Delavstvo posvojih zastopnikov vedno in ob vsaki priliki poudarja, da je treba istočasno, ko se izvršujejo investicije za nove naprave, misliti ozir. votirati gotov odstotek za zdravstvene naprave. Podjetje zaposluje nad 4500 delavcev, ki so raztreseni po vsem gorenjskem kotu. Toda to delavstvo je v zdravstvenem oziru prav slabo zaščiteno in obstojajo v gotovih obratih preveč skromne oblačilnice.

Zelo važno in nujno potrebno je, da pristopi podjetje k reševanju stanovanjskega vprašanja. Na stotine delavcev uporablja različna prometna sredstva za prihod na delo. Prihajajo iz Rateč — Planice, Boh. Bistrice, Podnarta — Kroke in drugod. Koliko časa izgube delavci s tem, ko se vozijo na delo in od dela. Nam ni potrebno posebno poudarjati, da se vse izmene in razvrstitve delavnega časa niso kos neprimernim prometnim zvezam. Podjetje je sicer pred časom nudilo nekaj cenjenih posojil, da so si delavci lahko gradili svoje domove. Zadnji čas pa so tudi ta posojila prav redka izjema.

Ze večkrat so se vršili razgovori med zastopniki delavstva in KID za zgraditev kopališča, do katerega bi imeli dostop tudi družinski člani. Tako kopališče je za Jesenice eno izmed najaktualnejših vprašanj, ker nimajo hišice, ki jih grade delavci, kopalnice. Samo v obratu na Javorniku obstoja kopalnica manjšega obsega za tamkajšne delavce in je na razpolago za družinske člane samo gotove dni. Nove uredbe, ki jih je izdalo pristojno ministrstvo pred 4 leti, pa je smatrati kot nasprotne našemu načrtu, ker smatrajo podjetje KID, ki se nahaja na ozemlju Jesenic in Javornika, kot eno podjetje. Uprava KID pa ne dovoljuje kopanje družinskim članom, stanujočim na Javorniku, a zaposlenih na Savi, v kopalnici na Javorniku. Apeliramo na podjetje s prošnjo, da ta nedostatek odpravi vsaj dotlej, da bo zgrajeno novo kopališče za vse delavstvo in njegove družinske člane. Za gornja vprašanja se morajo brigati tudi strokovne organizacije po svojih zastopnikih, ker moramo vsi vedeti, da prebiva le v zdravem telesu zdrava duša, in da še ni vse naše delo končano, ako je usmerjeno samo na povišanje doklad, pač pa se morajo obenem obravnavati tudi ostala zlasti higienska vprašanja.

Zadnji čas je v podjetju čim dalje več nesreč, med katerimi so tudi smrtni slučaj. Tako se je v sredo, dne 3. t. m. dopoldne pripetila v oddelku parne centrale huda nesreča. Pred nekaj dnevi je bil premeščen v ta oddelek naš tov. Leopold Poznik kot pomožni delavec za prevažanje premoga. Pri tamkajšnjih napravah se je pretrgala žica ter je na nji viseči vedro padlo na tov. Poznika, ki je dobil smrtno nevarne poškodbe in je le malo upanja, da bi okrevl vsled strte lobanje. Ne vemo sicer kdo nosi odgovornost za te nedostatke. Apeliramo na vse odgovorne činitelje, da posvečajo vsem takim napravam odslej nekoliko več pažnje; zmanjša naj se delavčeva preobremenjenost pa bo v bodoče manj nesreč.

Politični pregled

Dne 7. t. m. je

prispelo v Moskvo jugoslovensko državniško zastopstvo pod vodstvom poslanika dr. Milana Gavrilovića.

Na postaji je jugoslovensko zastopstvo sprejel in pozdravil šef protokola pri komisariatu za zunanje zadeve Barkov.

V imenu Nj. Vel. kralja je bila z ukazom kraljevskih namestnikov

sprejeta ostavka, ki jo je podal notranji minister Stanoje Mihaldžić.

Postavljen je na razpoložanje. Z istim ukazom je imenovan za zastopnika notranjega ministra Dragiša Cvetković, predsednik ministrskega sveta.

Kakor poroča londonski »Daily Telegraph«, se angleška javnost silno zanima za to,

kam bo Nemčija namerila svoj pričakovani udarec, da zadene Anglijo.

Večina je prepričana, da bodo Nemci udarili najprej na Anglijo, bodisi s Francije in Norveške, bodisi preko Irske ali pa iz vseh treh pravcev hkratu. Mnogo ljudi pa misli, da bo Nemčija s pomočjo Italije udarila na srednjo Azijo, da si zagotovi bencina in petroleja za nadaljno vojevanje. Pri napadu na Anglijo bi se iztrošile vse zaloge goriva in ako bi napad ne dal nemškemu orožju učinkovitega uspeha, bi prišla nemška oborožena sila v težaven položaj zaradi potrošenih zalog pogonskih sredstev. Pohodom na Mosul bi Nemčija odprla vir nafte, da bi bila preskrbljena z gorivom ves čas vojne. Kljub temu pa prevladuje na Angleškem mišljenje, da bo prvi napad veljal Angliji, češ da je za Nemčijo poleg goriva pereče tudi vprašanje prehrane. Vendar pa računajo tudi z drugo možnostjo in na cevovodu, ki dovaja nafto iz Mosula k Sredozemskemu morju, so zadnje čase postavili povsod velike napise naslednje vsebine: »Ni važno, da ta cevovod služi nam, važnejše je, da ne služi sovražniku.« S tem se opozarja straža tega cevovoda, da mora v danem trenutku brez vseh pomislekov razrušiti te priprave.

Po dogovoru o premirju med Nemčijo in Francijo bi morala Francija izročiti Nemčiji svoje brodogradnje, kar pa Angliji ni šlo v račun. Ker so se bali, da ne bi Nemčija rabila francoskega brodogradnje proti njim, so

Angleži zaplenili francoske vojne ladje v angleških pristaniščih in napadli francosko brodogradnjo pred Oranom v Alžiru, ki se ni hotelo vdati.

Več francoskih velikih ladij je bilo potopljeno ali pa poškodovano. Spopad je terjgal precej žrtev na francoskem brodogradnju. Angleško vojno brodogradnjo je zadne dni povsod zasledovalo franc. ladje. Kakor pravijo angleške vesti, je francosko vojno brodogradnjo zdaj pretežno zaplenjeno ali uničeno. Francosko brodogradnjo, ki je bilo v Aleksandriji, je bilo od Angležev sporazumno s francoskim poveljstvom razoroženo.

Zaradi tega napada je

francoska vlada maršala Petaina sklenila prekiniti državniške odnose z Anglijo.

Zadnje dni se je sedež francoske vlade ponovno menjal. Iz Clermont-Ferranda se je preselila vlada v Vichy. Glede francoskih kolonij vlada še zmerom nejasnost. Ne ve se, ali se bodo vse uklonile pogojem premirja, ali pa se bodo morda delno pridružile francoskemu generalu de Gaulleu, ki v Angliji zbira francoske prostovoljce za nadaljevanje vojne proti Nemčiji. Po vesti iz Sirije je 6000 francoskih oficirjev šlo v Palestino in se pridružilo Angležem.

Po vesti iz Zeneve se francoski senat in poslanska zbornica združita v veliko narodno skupščino, ki naj odobri načrt o spremembi francoske ustave in da Petainovi vladi izredna polnomočja. Neka vest pravi, da

bo postal maršal Petain diktator, francosko politiko pa bodo vodili trije možje (triumvirat) Laval, Marquet in general Weigand.

Predsednik francoske republike Lebrun bo baje odstopil. Nova francoska ustava bo nekako ustrezala fašističnim, odnosno avtoritarnim načelom.

Kakor poročajo iz Carigrada,

bo Moskva zdaj po zasedbi Besarabije in Bukovine načela vprašanje Dardanel in vrnitve ruskega ozemlja, ki ga je Turčija zasedla po svetovni vojni.

Vesti, ki prihajajo o tem vprašanju, so še čisto nejasne. Po neki vesti bo šlo zdaj tudi za to, da vrne Rumunija južno Dobružo Bolgariji. Turške čete so se ob bolgarski meji močno okrepile, ker se Turčija boji, da ne bi Bolgarija skušala zasesti Trakijo.

V nedeljo

se je sestal italijanski zunanji minister grof Ciano v Berlinu s kancelarjem Hitlerjem.

O čem sta govorila, ni prišlo v javnost. Med drugim sta oba državnika, kakor se domneva, govorila o rumunskem vprašanju in vprašanju evropskega jugovzhoda. Neka vest trdi, da želita tako Nemčija kakor Italija ohraniti mir v južnovzhodni Evropi, odnosno na Balkanu.

Na bojiščih zadne dni ni bilo večjih dogodkov.

Nemška letala prihajajo nad Anglijo, angleška pa nad Nemčijo.

Letalski spopadi se neprestano vrste tudi v Afriki. Italijanska letala napadajo zlasti Aleksandrijo in pa Malto. Razen tega je prišlo do hudih spopadov na mejah italijanskih in angleških kolonij. Po Reuterjevi vesti so angleške čete vdrle v italijansko Libijo. — V Angliji sami ugibajo, kako in kdaj namestila Nemčija izvesti napad na Anglijo.

Iz Budimpešte poročajo,

da sta na povabilo nemške vlade odpovala v Berlin predsednik madžarske vlade grof Teleki in zunanji minister grof Csaky.

Oba bosta prisostvovala pogovorom o rumunsko-madžarskem vprašanju. Kakor je znano, zahteva Madžarska od Rumunije del ozemlja, ki ga je ta dobila od Madžarske po svetovni vojni.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. Za kg žive teže so se trgovali: v Brežicah: voli I. po 8 do 9, II. po 7 do 8, III. po 6.50 do 7, telice I. po 7.50 do 8, II. po 7, III. po 6.50, krave I. po 7, II. po 6.50, III. po 5.50 do 6, teleta I. po 9, II. po 7.50 do 8.50 din; v Slovenjem Gradcu: voli in telice I. po 8, II. po 6, III. po 4, krave I. po 5, II. po 4, III. po 3, teleta I. po 7, II. po 6 din; v Kranju: voli in telice I. po 8.50 do 9, II. po 8, III. po 7, krave I. po 7, II. po 6, III. po 5, teleta I. po 8.50 do 8.75, II. po 7.5 din.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali: v Kranju: špeharji po 12.25 do 13, pršutarji po 10 do 12, v Brežicah: špeharji 11.50, pršutarji po 9 do 10, v Kočevju: špeharji po 12, pršutarji po 9 do 10, v Krškem: špeharji po 11.50, pršutarji po 10, v Konjicah: špeharji po 14, v Slovenjem Gradcu: pršutarji po 8 do 12 din.

KRMA. V Kranju: seno 100, slama 75, v Brežicah: seno 50, lucerna 60, slama 30, v Krškem: seno 50, lucerna 60, slama 30, v Konjicah: lucerna 80, seno 60, slama 40 din za 100 kg.

VOLNA. V Kranju: neoprana 38, oprana 48, v Konjicah: neoprana 30, oprana 50 din za kilogram.

SIROVE KOŽE. V Kranju: goveje 13 do 15, telečje 20, svinjske 9 do 10, v Brežicah: goveje 12, telečje 16, svinjske 10, v Slovenjem Gradcu: goveje 12 do 14, v Krškem: goveje 12, telečje 16, svinjske 10 din za kg.

VINO. Pri vinogradnikih se je dobilo: v konjiškem okolišu navadno mešano vino po 4, finejše sortirano po 5 do 6, v krškem okolišu navadno mešano po 3 do 4, finejše sortirano po 4 do 5, v brežiškem okolišu navadno mešano po 3.50 do 4.50, finejše sortirano po 5 do 6 din liter.

KROMPIR. Cena se giblje v Sloveniji med 200 in 275 din za 100 kg.

ZABELA. V Kranju: suha slanina 26 do 28, svinjska mast 22 do 23, v Kočevju: slanina 18 do 20, svinjska mast 24, v Slovenjem Gradcu: slanina 22, svinjska mast 24, na Jesenicah: svinjska mast 22 do 24, sveža slanina 18, prekajena 22 do 24 din za kg.

FIŽOL. Cena se giblje v Sloveniji med 500 do največ 1000 din za 100 kg. Do 1000 din je skočila cena prvovrstnemu fižolu na Jesenicah.

JAJCA. Cene se gibljejo med 50 parami in enim dinarjem za kos. Na Jesenicah pa je dosegla 1.50 din za kos.

MED. V Kranju 22 do 24, v Kočevju 20, v Brežicah 18, v Krškem 18, v Slovenjem Gradcu 20 din za kg.

SIROVO MASLO. V Kranju 38 do 44, v Brežicah 36, v Kočevju 28 do 32, v Krškem 36, v Slovenjem Gradcu 38 din za kg.

MLEKO. V Kranju 2.25 do 2.50, v Brežicah 2, v Kočevju 2 do 2.50, v Krškem 2, v Slovenjem Gradcu 2 do 2.25 din liter.

DRVA. V Kranju (trda) 115 do 125, v Brežicah (trda) 85, v Kočevju (trda) 90 do 100, v Krškem (trda) 80, v Slovenjem Gradcu 100 din za kubični meter.

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 9. t. m. v devizah (prve številke službeni tečaji, druge v oklepajih tečaji na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 166.24 do 169.44 (za 205.61 do 208.81) din;

1 švicarski frank za 10.05 do 10.15 (za 12.42 do 12.52) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din.

Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din. Vojna škoda se je trgovala v Zagrebu po 426 din.

Sejmi

15. julija: Planina pri Sevnici, Zdole - Pleterje, Vinica, Beltinci, Škocijan, Sv. Krištof pri Laškem, Šmarjeta pri Laškem;
16. julija: Metlika, Ptuj, Dobje;
17. julija: Zdenska vas, Radeče, Ljubljana, Ščavnica, Muta, Verače (Sv. Filip);
18. julija: Zabukovje - Sv. Lenart, Irča vas, Velenje;
19. julija: Laško;
20. julija: Bogojna, Vitanje, Žusem;
21. julija: Radmirje, Štrigova.

Drobne vesti

= Obilo novega krompirja prihaja na ljubljanski trg. Okoličanke že prinašajo na ljubljanski trg obilo novega krompirja, ki ga prodajajo po 2 din. Kifelar pa je po 2.50 din kg. Staremu krompirju je cena padla na 1.50 din za kg.

= Bombaž iz Rusije. Iz Beograda poročajo, da je zagotovljen uvoz 1500 do 2000 ton bombaža iz Rusije.

× Konec konjskih dirk na Angleškem. Angleška oblastva so prepovedala vse konjske dirke in strogo omejila pasje dirke, ki so na Angleškem tudi zelo priljubljene. Široka javnost je iz tega spoznala, kako resen je zdaj položaj Anglije, kajti niti v najtežjih časih svetovne vojne oblastva niso omejevala konjskih dirk. Vlada je izdala tako odredbo zavoljo nevarnosti zračnih napadov, ki preti zbranim množicam, a tudi zavoljo lahkotnosti ljudi, ki še vedno ne razumejo položaja. Tako se je neki londonski list te dni pritoževal, da je prišlo na neko konjsko dirko od daleč okrog 30.000 ljudi in obiskovalci so ob tej priliki za svoje avtomobile tako rekoč za prazen nič porabili veličansko količino bencina, ki bi se dal bolje uporabiti za vojne svrhe.

Dopisi

MAJSPEK. Protituberkulozna liga Ptuj-ska gora z okolico priredi v nedeljo 14. t. m. ob 14. veliko tombolo v Majšperku. Liga, ki stalno podpira jetične in njihove svojce ter vzdržuje dvojne šolskih kuhinj za slabotne otroke, zasluži, da jo krepko podpremo. Zato obiščimo njeno prireditev v čim večjem številu!

Novice

* Ne verjemite razburljivim vestem. Te dni je finančni minister dr. Juraj Šutej sprejel zastopnike domačega tiska in jim dal naslednjo izjavo: Glede na razburljive vesti, češ da se pravi vljajo hudi ukrepi davčne in denarne narave, smatram za potrebno povedati javnosti tole: Omenjene vesti nimajo nobene stvarne podlage. Prihajajo od nekih ljudi, ki za vsako ceno hočejo povzročiti splošno zmedo in tako uničiti uspeh vladnih prizadevanj za ureditev in izboljšanje gospodarskih razmer. Javnosti so znana prizadevanja vlade za ohranitev rednega gospodarskega življenja in izboljšanja pogojev gospodarske delavnosti. Vsi ukrepi, ki jih vlada izdaja, gredo izključno za to, da se okrepe gospodarske postojanke. Zaradi tega je vladi čisto tuja že sama misel na kakšne ukrepe, ki bi mogli omajati vero v vrednost našega dinarja. Nasprotno, vlada preresetava vse možnosti, ki bi mogle dovesti do ureditve razmer in končne ustalitve našega denarnega in kreditnega trga. Posebno skrb posveča vlada vprašanju čim večje varnosti in čim koristnejše porabe ljudskih prihrankov. Vlagatelji nimajo razloga, da bi se bali za usodo svojih vlog, ker mora biti vsakomur jasno, da je prav varčevanje temeljna podlaga narodnih in kreditnih ustanov, da morejo vršiti svoje naravno opravilo v ustroju splošnega gospodarstva.

* Banovinska poklicna svetovalnica in posredovalnica v Ljubljani ima v tem mesecu na razpolago nekaj vajenskih mest za čevljarje, soboslikarje in pleskarje, mizarje, mesarje, brivce, brivke in druge obrtniške pose. Največje povpraševanje je po čevljar-

skih, soboslikarskih in mizarskih vajencih. Fantje, ki so dopolnili 14 let in ki ne nameravajo še naprej hoditi v šole ter imajo veselje do enega izmed zgoraj navedenih poklicev, naj pridejo s svojimi starši čimprej (vsak dan od 8. do 10. dopoldne) v poklicno svetovalnico. Poslovni prostori poklicne svetovalnice so v poslopju šolske poliklinike na Aškerčevi cesti (telefon 46-66). Mojstri bodo priskrbljeni le tistim fantom in dekletom, za katere se bo pri preskušnji in zdravniški preiskavi izkazalo, da so sposobni, izvrševati enega izmed gornjih poklicev. Preizkušnja, zdravniška preiskava in posredovanje vajenskih mest so brezplačni. Opozarjamo, da vajenskih mest za kovinske poklice (ključavničarje, mehanike in podobno) za zdaj nimamo na razpolago. Za ključavničarja, mehanika ali elektromonterja bi se namreč samo v Ljubljani vsako leto rado izučilo 250 do 300 otrok, vsi ljubljanski mojstri teh obrti pa sprejmejo letno le okoli 70 vajencev. Starše z dežele, ki hočejo, da se njihov otrok izuči v obrti v mestu, pa opozarjamo na to, da ljubljanski mojstri po večini vajencem ne dajejo oskrbe, ampak morajo starši sami oskrbeti otroku v mestu hrano in stanovanje. Zato naj starši ne vodijo otrok z dežele v mesto, preden jim niso priskrbeli primerne oskrbe.

* Državni upokojenci in upokojenka, ki jim izplačuje pokojninske prejemke dravska finančna direkcija v Ljubljani, naj prosijo za potrdila o velikosti uslužbenškega davka, ki jih bodo potrebovali ob vpisu otrok v šole za šolsko leto 1940-41, že v juliju ali vsaj v začetku avgusta. Upokojenci in upokojenke, ki razen uslužbenškega davka na pokojninske prejemke plačujejo tudi davek v kaki drugi obliki, za katerega so obremenjeni pri davčni upravi, naj svoje prošnje naslove na pristojno davčno upravo, vložijo pa naj jih neposredno pri finančni direkciji, ki jih bo poslala pristojni davčni upravi s podatki o velikosti uslužbenškega davka na pokojninske prejemke. Prošnjam, kolkovanim z 10 din, je treba priložiti za potrdilo kolek za 20 din, za vsak zaproseni uradni prepis potrdila pa kolek za 10 din.

* Sprejem mladeničev v strojno mornariško šolo v starosti od 15 in pol do 18 in pol leta in strokovno mornariško šolo v starosti od 16 do 18 let. Rok za prijavo je do 31. avgusta. Vsa zadevna pojasnila dobite ustno ali pismeno: Koncesionirana pisarna Per

Franc, kapetan v p., Ljubljana, Maistrova ulica 14. Za pismeni odgovor je priložiti kolek za 10 din.

* Uničevanje škodljivih metuljev. V Medmurju so uredili uničevanje glogovih belinov. To delo opravljajo šolski in drugi otroci. Uničili so že nad 110.000 metuljev, ki so tehtali skupaj 18 kilogramov. Če pomislimo, da bi se samo iz jajčec polovice uničenih metuljev izleglo nešteto milijonov požrešnih gosenic, spoznamo, kako koristno delo za kmetijstvo in sadjarstvo opravljajo ti otroci.

* Strela je uničila domačijo. Ob nedavni nevihti je udarila strela v gospodarsko poslopje posestnika Alojzija Boriška v Selu nad Polšnikom. Ker je bila streha slamnata, je bila kmalu vsa stavba v plamenih. Ogenj je preskočil nato tudi na hišo in ostala poslopja. Domači in sosedje so pritekli brž na pomoč. Pohiteli so tudi polšniški gasilci in gasilci s Padeža, ki so preprečili razširitev požara na sosedo. Boriškovim so rešili hišo, kjer je začela že goreti streha. Posestnik Borišek je tako postal siromak. Strela mu je ubila kravo in konja, ki sta bila privezana k jaslim. Že med ognjem so hoteli rešiti ostalo živino, pa se je udrila goreča streha in zatrpala dostop v hlev. Pri živem telesu je zgorelo devet glav živine. Mukanje do smrti preplašenih živali je bilo tako obupno, da je segalo vsem v srce, a ni bilo nikogar, ki bi mogel priskočiti na pomoč. Obupani gospodar je bil zavarovan le za nekaj tisočakov. Z nesrečno družino sočustvuje ves okoliš.

* Viničarija je zgorela. Pred dnevi je nastal požar v zidnici posestnika Golovška Antona iz Šešč pri St. Pavlu v Savinjski dolini. V viničariji je stanoval Užir Franc. Ker ga ob času požara ni bilo doma, mu je vse zgorelo. Kako je ogenj nastal, ni dognano.

* Svojo ženo je prepustil drugemu. V Latkoviču v kolubarskem okraju so imeli te dni svojevrsten dogodek. Trgovec Mladen Gjorgjevič, ki je 19 let živel s svojo ženo Božanko, a mu kljub vroči želji ni mogla roditi otroka, je sklenil svojo ženo prepustiti sosedu Filipu Petroviču in tako omogočiti razlog za ločitev zakona. Pri tem se je obvezal, da ženi prepusti pohištvo v vrednosti 15 tisoč din, v gotovini pa izplača šest tisočakov. Božanko so z vsemi svatbenimi običaji, ki so udomačeni v teh krajih, spremili iz Mladenove v Filipovo hišo in svatba je v viharni radosti, ki jo je prekinilo samo nekaj solza, trajala vso noč.

Hans Warring:

V borbi z morjem

Ribiška povest

»Mojster Kristopeit bo opustil delo in počival, zato bo odstopil hišo in dvorišče mladima človekoma.«

»Kako pa je z Ernestino?«

»Čisto zmedena je baje in vsa obupana baje lazi okoli.«

»Tudi Klaasovka ne nosi več tako pokoncu glave...«

Da, razpoloženje v vasi se je zdajci obrnilo za Rozo. Zdaj ni nihče več priznaval, da jo je smatral za krivo, in tisti, ki so prej najbolj kričali proti nji, so ji zdaj peli najbolj vneto hvalo... V duši mladega tesarja pa je po dolgih, mračnih deževnih dneh naposled spet zasijalo solnce. S starim mojstrom je bil sklenil pogodbo, ki ga je napravila za lastnika hiše in dvorišča, njiv, vrta in tesarskega prostora. Dela mu ni nedostajalo, in pri vsem tem se je bližala izpustitev Roze iz zapore. Povodov dovolj, da mu je bilo življenje spet svetlo. Seveda, spor z materjo mu je ko kamen ležal na srcu. Bil je zmerom zvest, ubogljiv sin in po tistem večeru je imel dolgo časa občutek, da se je nekaj v njem presekalo na dvoje. Toda stari mojster ga je tolažil, češ da bo bodočnost tudi v tej zadevi prinesla zdravilo. On da se gotovo ne bo umaknil materi, če mu bo ponudila roko v spravo.

Nekoga večera je prišel Martin od dela pozno domov in stopil v sobo Kristopeitovih

zakoncev. Oba stara človeka sta čakala z večerjo nanj in ga sprejela z veselima obrazoma.

»Pozno si prišel nocoj!«

»Bil sem še spodaj ob morju in se kopal. Kako takšna kopel osveži človeka po tako vročem dnevu!«

»In medtem je prišlo k nam nekaj, kar te bo še bolj osvežilo. Poglej, kaj leži tam na mizi!«

Mladi mož je hlastno segel po pismu, ki so mu ga položili poleg krožnika.

»Roza je pisala!« je vzkliknil veselo... »Če piše sama, je vse le dobro!«

Po kratkem premolku je rekel: »Prosta je, vrne se!« Njegove ustnice so drgetale, list je omahoval v trdi delovni roki, z rokavom je zamahnil čez oči. Spet in spet je moral prebrati tistih nekaj vrst, ki so neokretno napisane kakor od otroške roke imele zanj spričo preprostosti izražanja nekaj neizrecno ganljivega. Pismo se je glasilo: »Ljubi Martin, zdaj je resnica dognana, zdaj vedo vsi, da nisem jaz storila tistega. Prosta sem, spet smem k vam nazaj. Prošnjo imam do tebe, ljubi Martin, pridi po mene čisto sam! Pa ne z vozom, šla bova tistih nekaj milj peš ti in jaz čisto sama, ko bo noč in bo vse tiho okoli našu. Pozdravljam tebe in Kristopeitovega očeta in mater več tisočkrat.«

»Uboga, mlada stvarca... Hvala Bogu, da

bo prosta!« je mrmral stari mož.

»Hočem ti jo spet spraviti k sebi, Martin. Samo privedi mi jo! Kakor hči mi bo. Taka mlada stvarca že potrebuje staro, izkušeno mater,« je menila stara ženica.

»Hvala vam, najlepša hvala!« je rekel Martin ginljivo. »Vem, da se bo pod vašim varstvom dobro imela.«

Povečerali so in stopili v tesen prostor pred vrtom, da bi po svoji navadi na klopi pod oknom še pol urice kramljali o dogodkih dneva. Bilo je še močno soparno, čeprav je bilo solnce že davno zašlo.

»Kaj bo še iz tega, saj bo vse v zemlji zgorelo!« je zavzdihnila žena.

»Že več tednov ni podla kapljica dežja!«

»Vendar pa vse kaže na spremembo vremena!«

»Da, že tri dni se nekaj kuha tam na severozapadu, toda komaj se ti zazdi, da bo prišlo k nam, je spet vse proč!«

»Drugega dne pa se ponovi isto.«

»Mislim, če enkrat pride k nam, da bo zelo hudo.«

Tako hudo kakor pred davnimi leti. Takrat sem bil še majhen in se ne spominjam vsega dobro,« je dejal stari Kristopeit. »A moja mati nam je zmerom pripovedovala, kako grozno je bilo tedaj. Gozd je bil takrat štirikrat večji, kakor je zdaj, toda vihar je vse polomil. Najmočnejša drevesa je zlamljal ko šibe. Pa vse hiše je razkril in mnogo ljudi in živali ubil. Bilo je gorje tu v vasi, toda v Pogauenu in Rossittenu niso skoro ničesar čutili.«

Bilo je zvečer naslednjega dne. Dan je bil prav tako vroč kakor prejšnji dnevi, ko sta bila Martin in Roza stopila izza temnega

* **Ziv zgorel.** Nedavno noč je pogorela do tal Boštjanova viničarija v Kaceneku pri Prihovi, kjer je bivala kot viničarka Zadnikova s hčerjo. Nesreča je hotela, da je prišel usodno noč mladenič Jože Sternad, ki je imel še dalje časa ljubavno razmerje s hčerko, vasovat k hčerki in je v hiši zaspal. Ko je nastal ogenj, sta ga mati in hči klicali. Ko se je zbudil, sta tekli reševati prašiče. Tčas pa je fant vstal, a v zmedenosti je zašel v hram in tam zgorel. Našli so zjutraj le nekaj ožganih kosti.

* **Sto šest let stari čarovnik.** Najbolj znani mož na Kosovem polju je 106letni Muja Šičarović. Velja za pravega čarovnika. Od svojega očeta se je bil naučil neke čudne molitve, s pomočjo katere nalovi ta možak rib, kolikor jih le hoče. Pravijo, da ribe kar drve skupaj, kadar se pojavi ta človek ob vodi in začne na ves glas kričati to molitvico. Te ribe mu potem služijo kot najuspešnejše zdravilo proti mrzlici. Kadar gre skozi kakšno vas, vedno vpije, in njegov glas je čisto podoben lajanju. Mož hodi od hiše do hiše in zdravi z lajanjem ljudi. Če se kake-mu dekletu ne posreči osvojiti si srce mladega fanta, baje uspešno pomaga čarovnikova sveta palica.

* **Samomor gostilničarja.** Gostilničar Ahčin Franc, star 46 let, od Sv. Duha pri Škofji Loki, je nekje pri Kranju skočil v Savo in utonil. Pokojnik je bil zadnje čase nekoliko zmešan. Truplo so potegnili iz Save pri Smledniku. Zapušča ženo in petero otrok. Naj v miru počiva!

* **Požar je uničil hišo in gospodarsko poslopje Antona Velikonje v Makolah.** Nastal je ogenj zato, ker se je bil dimnik preveč razgrel, zaradi česar se je vnela slamnata streha. Čeprav so kmalu prišli gasilci, poslopja ni bilo mogoče rešiti.

* **Transmisija je ubila mladega delavca.** V tvornici cementnih izdelkov na Celovski cesti v Ljubljani je bil uslužben 16letni Fr. Kavčnik iz Plešivice pri Brezovici. Mladi delavec je stregel transmisijem stroju. Te dni dopoldne pa je delavce na dvorišču tvornice nenadno presenetil obupen krik, ki je prišel iz delavnice v pritličju. Hiteli so v delavnico gledat, kaj se je zgodilo in na pragu se jim je nudil strašen prizor. Mladega Kavčnika je zgrabil transmisijski trak, ga povlekel k sebi, ga mlel in pritiskal k tlom. Seveda so takoj ustavili stroj ter priskočili ponesrečencu na pomoč. Nezvestnega Kavčnika so takoj odpeljali v splošno bolnišnico.

vratnega oboka na prosto. Solnce že ni več sijalo, ko sta za mestnimi zidovi stopala roko v roki po poljski poti. V prvi vasi, skozi katero sta šla, so ljudje sedeli še kramljaje pred vržnimi vrati. Čim dalje sta korakala, tem tišje je postajalo vse okoli njiju. Počasi pa so se zbudili okoli njiju tihi glasovi noči: nežno šumljanje vode v jarkih ob cesti, zaspano divkanje ptiča v gnezdu, črkanje murna v travi. Molče sta tesno drug ob drugem merila cesto. Le zdaj pa zdaj je privrel izza dekletovih ust lahen vzdih, zdaj pa zdaj je obstala in z na pol odprtimi usti vsrknila zrak prostosti.

Mesec, ki je s srebrnim sijem oblival pokrajino, se je skril za črnosivimi zobčastimi oblaki, ki so se podili od zapada in se čedalje bolj kopičili. Oba pa sta to komaj opazila, njuni srca sta bili polni luči in solčnih žarkov, da sta se komaj brigala za grozeča znamenja in za večajočo se temo. Šele oddaljeno votlo grmenje je zbudilo njuno pozornost. Zdaj sta opazila, kako plašna, pričakovana polna napetost je vladala vse okoli v naravi.

*Tokrat bo strašno, Roza!« je rekel Martin gledaje okoli sebe. »Se včeraj mi je stari mojster pripovedoval o vrtinčastem viharju, ki je pred petdesetimi leti skoro čisto ugonobil vas. Če le ne bo zdaj prav tako!«

Deklica se je tesneje privila k njegovi roki: »Glej, kako strašno je na nebu! Primi me čvrsto okoli pasu. Martin, da umreva skupno, če udari v naju strela!«

Stala sta tesno privita drug k drugemu in gledala v nebo. Črna nizko plavajoča plast oblakov se je bila naglo dvignila kvišku. Kakor črn prt na mrtvaškem odru je ležala

co. Toda že pri prihodu na dvorišče bolnišnice je ponesrečenec izdihnil. Žalostna usoda mladega delavca je zbudila globoko sočutje pri tovariših. Bridko prizadetim svojcem iskreno sožalje!

* **Smrtna žrtev prometne nesreče.** V Koških se je zgodila prometna nesreča. Družinski oče, 45letni ključavničar Franc Maher, stanujoč v Radvanju, se je peljal zvečer s svojim kolesom proti Radvanju. Blizu tvornice mesnih izdelkov pa je zadel v osebnih avto neke celjske tvrde. Maherja je vrglo s kolesa na tla in je ostal mrtev. Počila mu je bila lobanja. Blag mu spomin!

* **Smrtna nesreča pri nalaganju hlodov.** V petek zjutraj se je pripetila v Ledineku pri Sv. Ani v Slov. goricah huda nesreča pri nalaganju hlodov. 50letni viničar Fran Škrget iz Ščavnice je nalogal pri svojem gospodarju kmetu Francu Zveru iz Ščavnice hlode v gozdu. Pomagal mu je posestnik Vinko Koser iz Ledineka. Ko sta naložila voz s hlodi, sta jih naravnala in priklopala z verigami. Nenadno pa je veriga počila, hlodi so se z močnim sunkom zakotalili in je eden izmed njih odlomil obe ročici in zdrknil z voza. Hlod je Škrgeta vrgel po tleh in se zakotalil preko njega. Nesrečni viničar je bil takoj mrtev. Mož zapuša ženo in nedoraslega otroka, za katerega je marljivo skrbel. Vsa okolica sočustvuje s prizadeto družino.

* **Smrt pod avtomobilom.** Nedavno je peljal 26letni delavec, zaposlen v apneniku v Pečovniku pri Celju in v Čretu stanujoči Ivan Žnidar po industrijski železnici vagonček poleg apnenika. V istem trenutku je privozil s Pečovnika s premogom naloženi tovorni avtomobil proti železnici. Žnidar je hotel vagonček zavreti, a je izgubil ravnotežje in padel pred avtomobil. Avtomobil je peljal čez njega in so mu kolesa strla lobanjo. Žnidar je bil takoj mrtev. Blag mu spomin!

* **Strela je zanelila šrambo sirovin Bonačeve tvornice.** Med nedavno nevihto nad Ljubljanskim poljem je na Količevem pri Domžalah strela udarila v lopo Bonačeve tvornice za papir in lepenko. V lopi je hranila tvornica sirovine, predvsem star papir in celulozo. Zaradi vnetljivega gradiva je ogenj z bliskovito naglico zajel vse poslopje in nevarnost je grozila, da bi plamen preskočil tudi na ostale zgradbe, kar bi pomenilo uničenje zgradbe, v kateri je nagrmadeno mnogo lahko gorljivih snovi. Požaru so se postavili v bran najprej delavci podjetja

nad zemljo in jo zavijala v nepredirno, vranje črno noč. In visoko nad to plastjo oblakov se je bližala od vzhoda sem njej nasproti drveča druga, svetlejša, od viharja raztrgana plast z žvenleno rumenimi, ostro zobčastimi robovi. Z blazno hitrostjo so jadrati ti oblaki bliže. Gnal jih je vihar, ki se spodaj ni še prav nič čutil.

Trenutek sta molčala oba. Nato je rekla Roza šepetaje: »Silno me je strah, Martin. Prav tako mi je, kakor bi se bližal konec sveta, a jaz bi vendar še rada živela s teboj!... Poslušaj! Kaj pomeni to? Ali čuješ šum. Je to vihar ali morje?«

»Krepko se me primi, Roza!« je vzkliknil Martin, »vihar je to.«

Nista prišla dalje. Vihar ju je objel, strahoten, čute omamljajoč. V naslednem trenutku ju je pometlo z visokega pota na nasipu — v nuno srečo. Na pol nezavestna sta ležala spodaj ob nasipu. Nad njima je divjal vrtinec, noseč smrt in uničenje v svojem naročju.

Tudi čez vas Karwitten je divjal vihar, toda po čudnem naključju ne čez vso. Vzhodnemu delu vaškega zemljišča je bilo prizaneseno. Le najzapadnejši del je bil v območju vrtinčaste burje.

Ko sta naša popotnika prispela v vas, so jim zmedeni, kričeči ljudje prihiteli nasproti. Roza, ki je trepetala v strahu, da je ne bi mučili s sitnimi vprašanji, je čisto neopazena in neovirana prišla v Kristopeitovo hišo. Grozote noči so čisto zatrlle zanimanje za mladenko.

»Strašno sva se bala za vaju, otroka,« je rekla stara Kristopeitka. »Tu pri nas je grozno. Nova Helsteinova hiša je zbita v tla.

in njim so kmalu prihiteli na pomoč gasilci iz okolice, tako tudi mestni poklicni gasilec iz Ljubljane z moderno dvojno brizgalno. Skupnemu naporu je kmalu uspelo omejiti požar.

* **Velik požar v Predosljah pri Kranju.** Nedavno ponoči je začelo zvoniti plat zvona. Gorelo je sredi Predoselj pri posestniku in gostilničarju Likozarju Janku gospodarsko poslopje. Bila je velika nevarnost, da se ne vžgo sosedne hiše in gospodarska poslopja, ker je tam že precej gosto naselje. Kljub prizadevanju, da bi se požar omejil, je začelo goriti tudi sosedno gospodarsko poslopje, katerega lastnica je bila posestnica Sajevičeva Katarina. Na pomoč so prihiteli kranjski gasilci. Posrečilo se jim je, da so požar omejili. Škoda je zelo velika in le delno poravnana z zavarovalnico.

* **Zagonetna smrt.** Pred dnevi je šel 65letni upokojeni rudar Franc Polak iz Migojnice pri Grižah doma, da bi obiskal svoje sorodnike v okolici Jurkloštra. Pozneje pa so našli Polaka mrtvega v cestnem jarku v Kostrivnici pri Kalobju. Ni še ugotovljeno, ali je Polak postal žrtev nesreče ali zločina.

* **Ogenj.** Pred dnevi se je zaradi pokvarjenega dimnika vnela streha na hiši posestnika Guzeja v Bukovju pri Slivnici. Ogenj se je hitro razširil in je uničil vse poslopje. Gasilec je uspel rešiti gospodarsko poslopje in svinjak.

* **Samomor zaradi samomora ljubice.** V Zgornji Besnici nad Kranjem se je z lizolom zastupil 33 letni posestnikov sin Brenkuš Lovro. V pismu, ki ga je zapustil svojcem, omenja med drugim, da gre v smrt zaradi tega, ker je njegova ljubica izvršila samomor. Pokojni Brenkuš se je šele pred kratkim vrnil iz Slavonske Požege, kjer je bil v službi. V poslovnem pismu pravi, da je imel v Slavonski Požegi ljubico, ki je pred nekaj dnevi izvršila samomor, in da ji zdaj sledi tudi sam, ker ne more živeti brez nje.

* **Dve smrtni nesreči.** V premogovniku družbe »Bohemije« v Osenci pri Celju se je zgodila te dni smrtna nesreča, katere žrtev je postal 30letni rudar Friderik Zupanc. Nad Zupancem se je utrgala plast premoga in ga zasula. Ko so Zupanca kmalu nato odkopali, je bil že mrtev. Zupanc zapuša ženo in tri otroke, ki živijo v Loki pri Žusmu. V Preloгах pri Konjicah je padla 51letna dninarica Ana Marinškova pri obiranju češenj z drevesa sedem metrov globoko. Pri padcu je dobila hude notranje poškodbe. Prepeljali so

Tudi tvoja domačija, ubogi dečko, je ugonobljena. Pet domačij je zadela nesreča. Strašno je to. Sreča le, da ni človeških žrtev.

Nekaj časa je bilo vse tiho, nato pa je rekel mladi mojster: »Hišo si spet lahko zgradim, saj imam dve močni roki. A kaj je, mojster Kristopeit, z gozdom?«

Stari mož je žalostno zmajal z glavo. »Polomljen, kakor bi ga nikdar ne bilo. Ne vem, če še stoji kakšno drevo.«

»Torej je ugonobljena zadna zaščita proti sipinskemu pesku. Mojster, to je grozno, tu ne pomagata ne najboljša volja in ne najmočnejša roka. Polja na oni strani ne more nihče več rešiti.

»Ne, to polje se ne da rešiti. Gozdar je bil pravkar tu in rekel, da se mora zdaj izvršiti, kar sta imela deželni svetnik in višji gozdar že dolgo v načrtu, namreč popozditev tvojega in Holsteinovega zemljišča. Že prej enkrat so bili vprašali starega Holsteina, koliko bi terjal za svojo domačijo, pa je rekel previsoko ceno, zaradi česar so to misel opustili. Stari Holstein je po pravici terjal visoko ceno, saj so bile njegove njive najboljše v vasi. Kakor pa je ta reč zdaj, kdo drugi sulo ne bi kupil Ernestinine zemlje, ker bi bil proč vržen denar. Vesela je lahko, če dobi zanj četrti del tistega, kar je stari terjal zanj lani.«

»To je hud udarec zanj. Kaj pa pravi?«

»Odkar se je zgodila nesreča, še ni sregovorila besede. Stara teta pravi, da je kakor omamljena. No, za preživljanje ji bo še dovolj ostalo. Vloge gospodarice na veliki kmetiji seveda ne bo več imela. To bo morala opustiti.«

jo v celjsko bolnišnico, kjer je kmalu po prevozu izdihnila.

* **Vlom v Čretu.** Nedavno popoldne sta vlomila v stanovanje delavke Ramšakove Lucije v Čretu pri Celju Mak Franc in Ramšakova Marica. Odnese sta precej obleke in nekaj gotovine. Oba sta bila aretirana in izročena sodišču.

* **Uboj zaradi žganja.** Dne 8. maja zjutraj je šel k svojemu očetu Janezu Tomažinu na Raki 30 letni kočar Jože Tomažin iz Drnova pri Krškem, da bi prevzel žganje, ki ga je zanj skuhal. Na povratku se je Jože Tomažin ustavil pri koči cigana Petra Brajdiča v Topolu, ki je pozval Tomažina v svojo koč, kamor so kmalu za njim prišli pokojnik Jože Plankar, Alojzij Martinčič, Martin Puntar in ciganova priležnica Alojzija Kovačičeva. Vsi ciganovi gostje so pili Tomažinovo žganje. Ker je Tomažin opazil, da se količina žganja v njegovih steklenicah močno manjša in se je zbal, da mu ne bodo vsega popili, je v družbi s Puntarjem in Martinčičem šel v bližnji Puntarjev mlin. Za njimi so kmalu prišli v mlin cigani in Jože Plankar ter zahtevali od Tomažina žganja. Ker Tomažin žganja ni hotel dati, je Plankar skušal z nožem prerezati Tomažinu vrečo, kjer je imel spravljene steklenice z žganjem. Že tedaj je prišlo med obema do prepira. Zvita ciganova priležnica Alojzija pa je znala zvabiti Tolažina v klet, kjer mu je skrivaj prerezala vrečo. Po prihodu iz Puntarjeve kleti je Tomažin znova pokazal svojo darežljivost. Navzočim je izročil še eno steklenico žganja, nato pa je vrečo z vsebino zanesel v bližni gozd, kjer jo je skril. Na povratku iz gozda je Tomažin pograbil na tla pri mlinu sekuro in pričel kričati nad Plankarjem, zakaj mu je prerezal vrečo. Bil je prepričan, da je to storil Plankar. V strahu pred Tomažinom je začel Plankar bežati, Tomažin pa je stekel za njim in ga z udarcem s sekuro pobil na tla. Že ležečega na tleh je Tomažin še nekajkrat udaril po glavi. Zaradi tega dogodka se je moral Tomažin zagovarjati pred velikim senatom okrožnega sodišča. Pred sodiščem je Tomažin priznal, da je usmrtil Plankarja. V svojem zagovoru je navajal, da je bil k dejanju izzvan, ker mu je pokojni Plankar prerezal vrečo in šel z nožem nad njega. Ko je Plankar začel bežati, je stekel za njim in ga udaril le dvakrat, ni pa imel namena usmrtiti ga. Pri razpravi je bil navzoč tudi primarij

Roza je mirno sedela in nemo poslušala pogovor. »Ernestina je uničena, Ernestina, ki ji je denar bil vse! Kako bo to prenašala! In jaz sem priklicala nesrečo nanjo,« je premišljala Roza. »O, vse bi dala, da bi se moja želja ne bila izpolnila!« Roza je bila strta, kakor bi bila res ona kriva te nesreče.

Bilo je zvečer drugega dne, ko se je Roza splazila iz hiše. Hotela je skrivaj tja na Ernestinino dvorišče, da bi videla, kako je. Napravila je ovinek okoli vasi in preko sipine. Zdaj je stala na višini in gledala na prostor, ki ji je bil najljubši na svetu.

Vsa domačija je bila kup razvalin. Žetev je bila ugonobljena. Požeto klasje je bilo s polja razmetano na vse štiri strani. A od leve strani je prihajalo, čisto tiho, vendar brez prestanka... Presipalo se je okoli njenih nog, hitelo mimo nje, šušljalo v vejevju prevrženih dreves. To je bil pesek, najstrašnejši sovražnik vsega življenja. Na vse strani si utira pot, nezadržno leze naprej. Če se ne posreči, ustaviti ga, bo požrl vso vas.

Sedla je bila na eno izmed prevrženih debel in z groženimi očmi zrla razdejanje. Potem pa jo je popadla žalost zaveljo nezanesljivosti vse sreče, stisnila je obraz v roke in bridko zajokala.

»Rozika, ti si! Pri vsej tej nesreči mi je usojeno vendarle še nekaj veselja!«

»Stara teta, ljuba stara teta!«

»Jokaš se zaradi nesreče drugih, a si vendar sama užila še več gorja. Zdaj pa se ti godi dobro. Ti in Martin se bosta kmalu vzela, kaj ne?«

»Da, še pred jesenio. Mnogo srečnejša

bolnišnice usmiljenih bratov dr. Ignacij Pavlič, ki je kot izvedenec naglasil, da je obtoženec duševno sicer malo omejen, vendar pa ne toliko, da ne bi bil odgovoren za svoja dejanja. Sodišče je Tomažinu prisodilo štiri leta strogega zapor.

* **Brezvestno izkoriščanje vajencev.** Delavska zbornica v Mariboru je dobila poročilo o hudem trpljenju, katero je moral prenašati mlad kovaški vajenček, ki je bil v uku pri nekem kovaškem mojstru v Slovenskih goricah. Ubogi vajenček je moral zjutraj ob prvem svitu vstajati in opraviti vsa poljska in hlapčevska dela, šele ko je vse to opravil, je prišlo na vrsto strokovno delo. Siromaka je mojster večkrat tako pretepel, da se je ves krvav zatekel po pomoč k sosedom. Kovačeva gospodinja, s katero živi mojster v priležništvu, se vajencu nikdar ni upala dati jesti v mojstrov prisotnosti. Fant je dostikrat le enkrat na dan jedel. Pred kratkim si je fant zastrupil rano na nogi. Ko je mojster videl, da fant ne more več hoditi, ga je pretepel in ga zaklenil v sobo, odkoder ga je neki dobrotnik rešil. Vajenček se je nato napotil v Maribor, kjer je pri okrožnem uradu iskal zdravniške pomoči. Dasi je bil vajenec že skoro leto dni v uku, ga mojster ni prijavil uradu. Vajenca so takoj spravili v bolnišnico. Delavska zbornica je storila ukrepe, da se brezsrčnemu mojstru vzame pravica, da bi imel vajence. Sodimo pa, da to še ni dovolj! Možaka je treba zaradi mučenja otroka poklicati pred sodnike in ga zašiti, kakor brez usmiljenja zasluži.

* **Neznancu je na cesti zamenjal ponarejen 500dinarski bankovec.** Te dni se je v Studencih pri Mariboru zgodil primer, ki priča, kako hitro doleti človeka kar na cesti smola. Neki zvaničnik državne železnice je v neki gostilni v Studencih pri Mariboru s 500dinarskim bankovcem plačal dolg. Gostilničarka pri sprejemu ni niti mislila na to, da bi bil bankovec ponarejen. Šele zvečer, ko je zaključevala blagajno, je to opazila. Še preden je gostilničarka zadevo prijavila orožnikom, so ti zaupno izvedeli za dogodek. Orožniki so železniškega zvaničnika takoj zasilili. Mož jim je pripovedoval zanimivo zgodbo: Ko se je 1. t. m. popoldne vračal proti domu, ga je na cesti proti korški postaji srečal neznavec in ga prosil, naj mu zamenja 500dinarski bankovec. Rekel mu je, da se mu muči na vlak in da pri potniški blagajni gotovo ne bodo imeli drobi-

ža. Zvaničnik je neznancu ugodil, vzel 500dinarski bankovec in mu dal drobiž, ki ga je bil pravkar na postaji dobil kot plačo. Uslužni zvaničnik ni niti pomislil, da bi neznavec utegnil biti slepar in da bi mu bil bil dal v zameno ponarejen 500dinarski bankovec. Orožniki so na stanovanju tega zvaničnika napravili preiskavo, vendar niso našli ničesar sumljivega. Ker je mož na dobrem glasu, so orožniki mnenja, da je njegov zagovor verjeten.

* **Tiralica.** AA. Policijski glasnik notranjega ministrstva prinaša tole tiralico: Ivančič Anton, hotelski sluga-mesar, rojen 18. februarja l. 1905. v Podbrdu (Trbiž), italijanski državljani, stanujoč na Jesenicah, Kranjca Ferdinand, trgovski potnik, rojen 10. avgusta l. 1912. v Čezsoči (Bovec), italijanski državljani, stanujoč na Jesenicah, in Knez Alojz, monter in šofer, rojen 18. junija l. 1918. v Mariji na Zili (Beljak), nemški državljani, stanujoč na Jesenicah so zakrivila dejanje iz čl. 1., točke 4. in 6. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Vsi trije so pobegnili. Notranje ministrstvo je razpisalo nagrado 100.000 din za onega, ki jih prvi prijavi oblastvom, da jih ujamejo.

* **Nevaren žepar za zapahi.** V zapore ljubljanskega sodišča so privedli litijski orožniki Franja Lukiča iz Osijeka, ki je bil aretiran v Litiji, ko je poizkušal vlom v cerkveno puščico. Ob aretaciji je trdil, da ni imel zlega namena, temveč da je hotel pri kipu Marije le zmoliti nekaj očenašev. Vendar so sledovi na puščici govorili drugače in tudi cerkvenik je izpovedal, da je opazoval vlomilca pri vladu. Nadalnje preiskave so dognale, da je možak poizkušal vlomilsko srečo še v nekaterih drugih hišah. Pri Žakljavih v Gradcu je zašel v hišo, ko so bili domači na njivi. Izpraznil jim je omaro in vzel denar. Denar je ukradel tudi pri Poljšakovih v Gradcu. Lukič je znan žepar.

* **Pobegla tatica.** Pri posestniku Francetu Hrenu na Verdu je služila 20letna Antonija, doma iz okolice Prezida v čabarskem okraju. Pred dnevi je mlada služkinja izginila, z njo vred pa tudi zlata zapesitna damska ura. Nepošteno služkinjo zasledujejo orožniki.

* **Ukradena harmonika.** V hišo posestnika Franca Rjavca v Logu pri Boštanju je bilo te dni vlomljeno. Vlomilec je odnesel skoro novo diatonično harmoniko s šklato vred. Ukradena harmonika je izdelava Franca Kuclerja z Vrhniške in ima pas iz rdeče irhovine z baržunasto podlogo.

* **Namesto kave turščico.** V teh burnih časih se pojavljajo sleparji s posebnimi zvijačami, da sleparijo lahkoverne. Posebne zvijače se je poslužil te dni neki brezposelni Idričan. Zglasil se je pri nekem ljubljanskem restavratru, ki potrebuje precej kave, in mu jo ponudil naprodaj. Pokazal mu je tudi vzorec kave. Napravila sta kupčijo. Idričan je zagotovil, da bo pripeljal kar celo vrečo kave. In res je Idričan kmalu pripeljal kavo. Restavratr je pogledal blago, bilo je v redu in plačal je Idričanu 3052 din. Kako pa se je restavratr pozneje začudil, ko je začel stresati kavo iz vreče. Sesula se je iz vreče turščica. Kave je bilo samo za dobra dva kilograma na vrhu. Zadevo je takoj prijavil policiji, ki je sicer Idričana aretirala, toda pri njem ni našla niti pare.

× **Sredstvo proti obrabi podplatov.** Neki Švicar je odkril sredstvo proti obrabi podplatov. Ne gre za kakšno prepojitve usnja s posebnimi snovmi, temveč za odporno, betonu podobno vršno plast, ki se da poljubno obnoviti. Izumitelj pravi, da preizkuša svoj postopek že tri leta, in sicer z najlepšim uspehom. V bodoče bomo nosili čevlje, ne da bi bilo treba novih podplatov, tako dolgo, da se vršno usnje obrabi. Če pa najdejo še kakšen pripomoček proti obrabi vrhnega usnja, bomo lahko pač čevlje nosili vse življenje.

× **Naprava, ki posnema zvonjenje.** Na tehniški šoli v Hannoveru so sestavili napravo, ki posnema zvonjenje. Pravi jo, da se to zvonjenje prav nič ne razlikuje od zvonjenja zvonov v cerkvenih zvonikih. Napravo so prvič preizkusili o priliki nemške zmage v Franciji.

»Stara teta, zaradi mene se je zgodila ta »No, zakaj pa?«

nesreča. Jaz sem nesrečo priklicala s svojimi groznimi, grešnimi besedami. Rekla sem Ernestini: »Tvoja hiša naj zgori in tvoje njive naj zasuje pesek!«

»Ali res pripisuješ nesrečo svojim besedam? Mar misliš, da ljubi Bog res posluša, kaj tako neumno dekle govori v jezi? Usoda gre mirno svojo pot, pa če blagoslovljamo ali preklinjamo. In če kakšnega slabega dejanja posvetni sodniki ne kaznujejo, ga kaznuje večni sodnik na ta ali oni način. Kaj misliš, da si Ernestina ne pravi prav tako? Ona je prepričana, da je bila zaradi svoje hudobnosti deležna gorja. Da, že dovolj dolgo živim in zato vem, da pride plačilo že na tem svetu. Ti, Rozika, pa imaš dobro srce in boš srečno živela.«

K O N E C

PRIJATELJICI

Nuša: »Ure in ure lahko stojim pred ogleдалom in občudujem svojo lepoto. Ali ni to velika ničemnurnost?«

Nada: »Draga Nuša, to ni velika ničemnurnost, temveč velika — domišljija!«

V KAVARNI

Godba v kavarni igra dolgočasno. Gost Štempihar ni zadovoljen.

»Gospod natakari,« pokliče Štempihar, »ali vaša godba lahko vse igra, kar kdo želi?«

»Vse, gospod Štempihar.«

»Ali,« reče Štempihar, »potem pa naj rajši

Popotnikova torba

Sam brez svojih bega po svetu

Litija, julija

Te dni so naši železničarji odkrili v nočnem brzem vlaku mladega potnika, ki se je bil skril v vlak brez vozovnice. Našli so ga malo poprej, preden je zavozil vlak na litijsko postajo.

Neznanec je govoril poljski in nemški. Listin ni imel nikakih. Ko so ga izpraševali, kdo in odkod je, je povedal svojo žalostno zgodbo. Rodil se je v Varšavi leta 1922. Vojna je vso njegovo družino uničila. Očeta, ki je imel v Varšavi avtomobilsko prevoznitvo, je ubila bomba, mati pa je od žalosti in strahu umrla. Piliszewski Darjus, kakor je njegovo ime, ima tudi nekaj bratov in sester, a o njihovi usodi ne ve ničesar. Še nedavno je bila Piliszewska družina bogata, zdaj pa se eden članov te družine potika po svetu brez beliča in brez listine, ki naj bi potrdila njegove navedbe. V Jugoslavijo je prišel iz Nemčije preko Jesenic. Namenjen je bil na vzhod, kjer bi si poiskal kako službo.

Bil je ves sestradan, saj ob večnem skrivanju ni imel priložnosti, da bi se kje pošteno nasitil. Ljudje, ki so poslušali njegovo žalostno zgodbo, so imeli solzne oči. Ker pa mora oko postaviti bita za trdno prepričano, da se ne skriva v usmiljenja vrednem človeku kaka oseba s slabimi nameni, je dobil Piliszewski spremstvo v osebi g. Matoza, uradnika tukajšnjega sreskega načelstva, ki je pospremil poljskega begunca na poljski konzulat v Zagrebu.

Na poljskem konzulatu v Zagrebu je uslužben neki uradnik, ki pozna begunca Darjusa Piliszewskega še kot mladeniča iz Varšave in je bil z njegovo rodbino v prijateljskih vezeh. Obema so se zaiskrile v očeh solze, ko sta se srečala v izrednih okoliščinah in je Piliszewski povedal uradniku, da je poleg domačije Piliszewskih tudi njegova zrušena do tal.

MED ZAKONCEMA

Žena: »Ali so tvoji tovariši tudi tako silno neumni?«

Mož: »Ne, vsi so ostali samci...«

Ženski vestnik

Sol se porablja za razne reči

Sol je najpotrebnejša začimba jedem, ker zboljša njih okus, pa tudi pospešuje prebavo. Vendar pa je ne smeš uživati preveč, ker je to škodljivo.

Zelenjava ima mnogo soli, zato pri teh jedeh ni treba toliko soli. Narobe pa je več potrebujejo nekatere druge jedi, med njimi v prvi vrsti krompir.

Čezmerno dolgoletno uživanje soli povzroči vnetje žlez in izpušča je na koži. Ljudje, ki opazijo ta pojav na sebi, naj kar najbolj omeje uživanje jedi, ki terjajo obilno soljenje.

Sol pa se uporablja tudi za druge svrhe. Tako na soli lahko vidiš, kakšno bo vreme. Če gospodinja vidi, da je postala sol vlažna, ve, da je ozračje vlažno in da je v najkrajšem času pričakovati slabega vremena.

S soljo, raztopljeno v alkoholu ali salmijaku, najlaže spraviš madeže iz blaga.

Lonce in sklede shladiš najprej v vodi, ki si ji dodala malo soli.

Predmete iz medenine očistiš najbolje s kisom, kjer je raztopljena sol.

Črno blago obdrži barvo in se ne skrči, če ga pereš v slani vodi.

Predmete iz slame in pleteno pohištvo obeliš najprej tako, da jih okrtiš s slano vodo.

Preproge ne oblede, če jih pred čiščenjem potreseš z drobno soljo in potem obrišeš z mokro krpo.

Makeže od črnila spraviš iz blaga tako, da jih nalažeš s citronovim sokom, ki si mu dodala malo soli, in potem blago postaviš na sonce, da se posuši.

Za kuhinjo

Špargljeva juha. Odpadkov, ki ti ostanejo pri luščenju špargljev, ne vrzi proč, ker lahko napraviš z njimi dobro špargljevo juho na tale način: Lupine in druge odpadke zalij z vodo in pol ure kuhaj. Potem jih pasiraj (pretlači) skozi sito, dodaj tako dobljeni kaši nekaj moke, košček sirovega masla in eno jajce. To juho lahko ješ toplo ali mrzlo.

Jagodna marmelada. Zelo zrele, čiste jagode pasiraj (pretlači) skozi sito. Potem dodaj na kilogram gošče četrtil kilograma sladkorja in tako dolgo kuhaj, da bo marmelada gosto tekla z žlice.

Praktični nasveti

Nasveti za odpravljanje madežev. Madeže od zelo močne kave odpraviš iz obleke z zelo slano vodo. Iz volnenega in polvolnenega blaga pa jih spraviš s tem, da jih večkrat orosiš z raztopino enega dela glicerina, enega dela salmijakovca in osmih delov vode. Ko so izginili, položiš na blago kos platna in likaš tako dolgo, da se posuši. — Madeže od kakava na volnenem blagu odstraniš z zmesjo enega dela glicerina in enega dela beljaka. — Madeže od čokolade odpraviš iz perila, če jih takoj zmočiš in izpereš v milnici. Tudi citronov sok jih vzame. Če si jih dobila na svilnato obleko, jih zmočiš s špiritom, nato posušiš in šele potem opereš v topli vodi. Občutljivo blago orosiš z zmesjo rumenjaka in glicerina in ga pustiš, da se posuši. Potem jih opereš v topli vodi. Madeže od mlečne čokolade odpraviš z bencinom.

Kako očistiš usnje. Najprej ga opereš s čisto gobo in čisto vodo, ki ji dodaš žlico vinskega ali sadnega kisa. Goba pa ne sme biti premokra, ker sicer voda preveč vdre v usnje. Ko je usnje suho, pripravi v skodelico zmes jajčnega beljaka in lanenega olja. To mešanico naneseš s čopičem enakomerno na usnje. Naposled usnje odrgneš z mehko platneno krpo, da dobi moten sijaj. Usnje, ki z njim tako ravnaš, se dobro ohrani. — Fino barvasto usnje osvežiš, če ga odrgneš s krpo, ki si jo pomočila v mleko, nato pa zgladiš z volneno krpico. Da ostane voljno, ga od časa do časa odrneš z nekaj kapijicami olivnega olja. — Plesen na usnju odpraviš, če ga opereš z lesnim kisom.

Kako se rešiš zaprtja. Za zaprtje poskusi najprej z domačimi zdravili: izpij na tešče kozarec vode ali pa si gneti život vedno v isti smeri, kakor se suče kazalec ure. Če pa to ne bi pomagalo, vzemi žlico ricinovega olja. Ricinovo olje segrej, da postane zelo redko: nato počasi raztepi v skodelici z oljem vroče kave. V taki obliki je ricinovo olje užitno tudi za občutljive želodce. Uživaj dosti sadja, presnega ali vkuhanega. Le borovnic ne uživaj, ker zapirajo. Seveda, če zaprtje le ne preneha, je edino zanesljivo sredstvo zdravnik, ki ti predpiše tudi poseben način življenja.

EMILIO SALGARI IZGNANCI

Na čelu štirih dolgih vrst so korakali kaznjenci, oblečeni v sive kaftane, z na pol odprtimi čevlji in z obritimi glavami. Njih verige so bile pritrjene na njih nogah z debelimi obroči, ovitimi s krvavimi cunjami. Vsak je svojo verigo nosil na vrvi, privezani ob pas. Bili so izčrpani, imeli so delno zabrekle in ozeble obraze spričo silnega mraza, delno pa shujšane zaradi muke in lakote. Večina je bila bolesto bleda, zaradi česar so se še bolj videli znaki, ki so jim bili vžgani v lica in čela in ki so pričali, da so to tatovi.

Te bednike so gnali med pravo točo udarcev z biči naprej. Verige na njih nogah so zvenketale. Opletali so se ko pijani brez moči in nesposobni, da bi se branili pred udarci, zakaj razen verig na nogah so imeli tudi okove na rokah. Roke so jim bile pritrjene k telesom. Druga veriga je povezavala vse, zaradi česar so skupno predstavljali živo verigo.

Kompanija vojakov je tvorila konec tega prvega voda. Kdor je stopal prepočasi, je bil deležen udarcev s knuto.

Za to kozaško četo, so korakali politični zločinci. Dve sto mož iz vseh pokrajin Rusije. Bili niso nič manj izčrpani, nič manj blede in shujšani kakor prvi in prav tako uklenjeni. V razlikovanje od prvih so imeli na zadni strani svojih sivih kaftanov med plečami štirikotne kose rumenega sukna.

Med njimi so bili stari in mladi. Pripadali so po večini izobraženskim slojem, mnogi celo vojaškemu in mornarskemu stanu. Vlada jih je poslala v rudnike daljne Transbajkalije.

Za nadaljno vojaško četo je prihajala zadna kolona, ki je sestajala iz voz s prtljago, žen, sester in otrok onih nesrečnikov. Dovolili so jim bili, da lahko slede svojcem v izgnanstvo. Nekaj ruskih plemičev se je poslužilo plemiške pravice, po kateri jim ni bilo treba korakati v živi verigi, temveč so se lahko vozili z vozovi.

Posebno sočutje je zbujala kolona žensk. V strganih cunjah, spričo neskončnega pohoda čisto brez moči, trde od mraza so se z zadnimi napori vlekle dalje.

Matere so nosile svoje otročice v naročjih, ki po večini niso mogli prenesti stradanja in mraza. Prav tako večji otroci, ki so se zaradi gladi in utrujenosti jokali in kričali. Tudi ti so umirali. Mrličje so prepuščali sibirskim volkovom. Nekaj ljudi, ki so imeli to prednost, da so imeli prostore na prtljažnih vozovih, je omahovalo sem in tja zavoljo sunkov na teh preprostih sibirskih vozilih.

Konec dolgega voda je spet tvorila številna kozaška četa, ki je imela nalogo, da je pobirala onemogle. Bile so ženske, ki niso imele več moči, da bi same vstale, otroci, ki

so v zmešnjavi vozil in ljudi izgubili svoje matere, starci, ki so obležali kraj poti.

Odkod je prišla ta velikanska karavana, ki je prekorakala že pol Sibirije? Koliko dni, tednov, mesecev so že romali po tej cesti?

Koliko trpljenja so že morali prenesti, koliko solz in krvi je že poteklo? Mnogo jih je že pomrlo zavoljo naporov in so počivali pod velikanskim belim mrliškim prtom, snežno odejo! Njuna trupla so postala plen sestradanih volkov.

Ko je bila prispela živa veriga na tržni prostor naselja, je zapela »Beraško pesem«, preden je šla v ječo. Bila je to otožna pesem, ki je zmerom ganila srca dobrodušnih sibirskih kmetov.

Kaznjenci niso peli ubrano in tudi ne vsi enega besedila. Zvenelo je kakor »Miserere«.

»Imejte sočutje z nami,« je bila vsebina pesmi, »vedite, da smo že dolgo jetniki, da so nas prisilili na to pot! Dajte nam hrane in pomagajte nam, pomanjkanje trpe, mi, vi očetje! Usmilite se nas, ve matere! Za Kristusovo voljo, imejte sočutje z obsojenci! Za kamnitimi zidovi in mrežami živimo v temnih prostorih daleč od svojcev! Mi smo jetniki, imejte sočutje z nami!«

Kmetje so se zbrali okoli jetnikov, globoko ganjeni zavoljo žalostne pesmi petstotih ljudi, jokanja bednih in zvenketanja verig. Starci, pohabljeni, delavci, ženske in otroci so prinesli majhne darove, nekateri koščke kruha, drugi celo svoje težavno prisluzene kopejke, tretji spet stare cunje in raztrgane odeje. Obdarovali so vse bednike, na

Nosno krvavitev ustaviš, če pritiskaš nosnico, ki krvavi, tako, da je zaprta. Paziti pa moraš, da s pritiskom ne odnehaš. Pritiskati moraš nosnico najmanj pet minut. Če pa to ne bi pomagalo, si nosnico zamaži s čisto vato in pusti tako najmanj eno uro. Vsesavanje kisa ali drugih ostrih tekočin je brez uspeha.

Lepenka postane neprepustna, če jo večkrat namažeš z zmesjo, ki sestoji iz enega dela gašenega apna in treh delov posnetega mleka. V tej zmesi raztopiš še žličko galunovega praška.

Kavna gošča se da porabiti za razne reči. Pred pometanjem potreseš z njo tla, da se ne kadi. Mora pa biti vlažna, a ne tekoča. Dalje je kavna gošča na glasu dobrega gnojila za zidni bršljan. Če izvira kavna gošča od žganega žita ali ječmena, jo tudi lahko pomešaš med kokošjo krmo, ker redilne snovi, ki so v žitu, z žganjem in kuhanjem te redilnosti skoro nič ne izgube.

Žlice iz alpeke ne smejo priti v vodo s sodo, sicer izgube lesk. Zadošča izpiranje v topli vodi.

Če dosti pišeš s peresom, je dobro, da večkrat izmenjaš peresnik, ki naj bo nekaj časa tanjši, nekaj časa debelejši, ker se ti sicer utegne zgoditi, da dobiš krč v prste.

Trde nohte na nogi poreži vselej potem, ko si umil noge v precej vroči vodi, ker se takrat omehčajo.

Najboljši vložki za čevlje so oni, ki si jih napravila iz približno desetkrat prepognjenega časopisnega papirja, ker ohranijo nogo toplo in pišejo pot.

Uši odpraviš z otroške glave, če otroku več dni zaporedno zmočiš glavo s sabadilovim kisom, ki ga kupiš v lekarni. Za petičnega človeka se dobi tudi dražja in učinkovitejša sredstva. Glavno pri odpravljanju uši in vseh drugih zajedalcev in boleznih sploh pa je čistost.

Papirja naše gospodinjke se zmerom ne izrabljajo dovolj. Z njim si pomagaj pri čiščenju sajastih loncev, petrolejk, umazanih oken in drugih takih reči. Tak papir potlej še zmerom lahko porabiš za zaneženje ognja, zraven si si pa le prihraniš nekaj mila in cunj.

Če nimaš leda, pa bi rada pijačo naglo ohladila, napravi takole: natoči pijačo v steklenico ali loščen glinast lonec, ovij ga v vlažno cunj in postavi na okno, no možnosti na preprih. Vлага v cunji začne hitro izhlapevati, zaradi česar se pijača znatno ohladi.

da bi bili vprašali, ali so politični jetniki ali pa navadni zločinci.

Ko je bilo obdarovanje končano, so poglali kozaki jetnike na dvorišče etape in jih tam naphali v tesne prostore.

11. poglavje PRVA NOČ V ETAPI

Etape so bile neznatne, slabe jetnišnice, katerih razsežnost skoro nikdar ni zadoščala sprčo po navadi večjega števila jetnikov. Etape so se vrstile ob Vladimirkovi vsaki 25 do 30 kilometrov. Po večini so bile v vaseh. Obstajale pa so tudi vmesne etape, ki so bile še manjše, še bolj umazane in še bolj razpadle. Te so stale na pustih prostorih sredi močvirij in snežnih puščah.

Med tem ko so jetniki v etapah počivali po 24 ur, so prebili v vmesnih etapah le po eno noč.

Vsa ta poslopja so bila grajena iz drevesnih debel. Sestajala so iz glavne zgradbe, kjer so bivali vojaki in njih vodje in kjer je bila tudi kuhinja, in iz stranskih zgradb, kamor so zapirali množice jetnikov. Majhna zamrežena okna niso pripuščala mnogo svetlobe in zraka. Imele so te stranske zgradbe le po eno ležalnico sredi prostora in en sam čeber za stranišče. Oni, ki niso dobili tu prostora, so prišli v tesne celice.

Žene jetnikov so spravljali v umazane hodnike. Tam so taborile, kakor je pač prostor dopuščal, in ležale druga čez drugo.

Glavne etape so imele tudi majhne bolniške dvorane. Žal pa na teh posteljah niso počivali bolni jetniki; porabljali so ta bolj ali manj umazana ležišča kozaki. Hudo bol-

Dežela, kjer milijoni umirajo od lakote

V angleški Vzhodni Indiji vlada pogosto lakota, ki terja skupno z nalezljivimi boleznimi milijone človeških življenj. Vzroki lakote v Indiji doslej v Evropi še niso bili dovolj znani. Pripisovati jih je treba predvsem slabim letinam riža, ki je glavni živež Indov. Slabe letine se vrste zaradi pogoste suše. Pridelovanje riža zahteva pogost dež.

Podnebje v Indiji je treba deliti v tri letne dobe: od oktobra do marca je nekoliko hladnejše, od aprila do junija je toplo, od julija do septembra pa je doba deževja, ki ga prinašajo monsumi, to so vetrovi, ki pihajo z Indijskega morja. Prav od te deževne dobe pa je odvisno, kakšna bo letina riža. Včasih se zgodi, da monsumi, ki prinašajo morskovo vlogo, ne segajo dovolj globoko v Indijo, in zato nastane suša, ki uniči riž. Suši sledi vselej kakor po pravilu lakota. Vremenoslovje je zdaj že tako napredovalo, da lahko napovedujejo vnaprej, ali bo v Indiji suho leto.

Lakota v Indiji zavzema navadno velik obseg. Terja milijone žrtev. Pogosto bi jo lahko preprečili, če bi uradi ob pravem času prikrbeli dovolj živeža. Tako je leta 1866. umrlo za lakoto v Indiji sedem in pol milijona ljudi. V letih 1873 in 1874 je lakota v Bengali ogražala nad 15 milijonov ljudi. Tedaj so se še o pravem času zganili in posrečilo se jim je preprečiti najhujšo nesrečo. V letih 1876 in 1877 je pa kljub vsem prizadeva-

njem umrlo za lakoto skoro poldrug milijon ljudi.

Leta 1899. se je pridružila lakoti še druga šiba božja, strašna kolera, ki je terjala mnogo žrtev še nasledno leto. Med svetovno vojno so bile prva leta obilne letine riža, leta 1918. pa ni bilo monsumovega deževja in nastopila je strašna lakota. Že oktobra tistega leta je umrlo štirikrat več ljudi kakor v navadnih letih, novembra pa so umrli zaradi gladi že več kakor trije milijoni ljudi. Na dan je umiralo novembra po 107.000 ljudi od lakote. Razen tega je pa še treba upoštevati, da ti podatki ne obsegajo vsega prebivalstva Indije, temveč le približno osem desetlin. Skupno je umrlo v letih 1918. in 1919. od lakote deset in pol milijona ljudi. To je približno toliko, kolikor je zahtevala svetovna vojna vseh žrtev skupaj. V desetih dneh novembra leta 1918. je umrlo v Indiji toliko ljudi od gladi, kolikor je Angležev padlo v vseh štirih letih med svetovno vojno na bojišču.

Najbolj je kosila smrt v velikih mestih, ker so se lakoti pridružile še nalezljive bolezni. Od tedaj tudi izhaja silno nazadovanje roštev Domnevajo, da se je lakota leta 1918. tako silno razširila zato, ker so Angleži imeli preveč skrbi z vojno in se niso mogli zanimati toliko za indijsko prebivalstvo, in zaradi tega mu niso mogli pomagati z živili in zdravniško pomočjo.

Streljanje na zapadu ni krivo deževja pri nas

Zaradi neprestanega dežja ljudje ugibajo, kaj bi bilo temu vzrok. Pojavila se je tudi razlega, da je nestalnosti vremena kriva v največji meri vojna, ki povzroča zaradi streljanja in letalskih napadov velike motnje v ozračju. Precej ljudi verjame tej razlagi, zato ne bo nezanimivo, če navedemo o tej reči mnenje, ki ga je podal ugledni beograjski vremenoslovec profesor Milosavljević.

nim in umirajočim so kar rekli, da so vsi prostori v bolnišnici zasedeni. Seveda bolniki od teh bolnišnic ne bi bili imeli mnogo koristi, kajti bolniški strežniki so pogosto razprodali vsa zdravila in pridržali denar zase. Tudi zrak v teh prostorih ni bil dosti boljši od zraka v celicah.

Polkovnika in Ivana, ki sta bila na hetmanov ukaz prejela iz malega skladišča etape toplejše perilo in siva kaftana izgnancev, je jetnišničar pravkar vedel v glavni prostor.

»Pokličite starosta!« je rekel jetnišničar stražnemu kozaku, stoječemu pred vrati s puško, ki je imela nasajen baionet.

Komaj so se odprla vrata, je puhnil tako vroč in smrdeč zrak v oba jetnika, da ju je vrglo nazaj.

Belobradat stari mišičaste postave in z golimi širokimi prsmi se je pojavil. Na njegovih desnih nogah je rožljala veriga. Bil je starosta, najstarejši med jetniki, čigar dolžnost je bila, skrbeti za red in disciplino med bednimi tovariši. Starosta je s svojim življenjem jamčil poveljniku eskorte za to, da ne bo med jetniki upora ali poskusa pobega.

»Koliko mož je tu?«

»Tri sto, vaša milost!«

»Torej ni več prostora?« je vprašal jetnišničar. Celice so tudi polne!

»Že 120 jih je preveč v glavnem prostoru!«

»Aha, če potisnemo še dva ali tri več noter, je vseeno!« je vzkliknil kozak in porinil polkovnika in Ivana v prostor, za njima pa vrata zaklenil.

Komaj sta stopila, sta padla na kup človeških teles, ki so ležala na tleh v umazanosti in blatu drugo čez drugo.

vič sotrudniku beograjskega dnevnika »Vremena«.

Ali bo letos sploh kaj poletja? Tako so se vpraševali ljudje letos v deževni pomladi. Govorili so, da bo po hladni pomladi nastopilo prav tako hladno in deževno poletje, ki ne bo nič podobno vročemu poletju. Enako so se svet vpraševali, ko smo stopili v hladarsko poletje, vreme pa se ni nič spre-

Nepopisen smrad je prihajal od teh 300 jetnikov v prostoru, ki je bil določen le za sto oseb. Smrdelo je po potu, krvi, gnojnih ranah in stranišču. A vendar so ti napol golji, zmučeni ljudje snali tedno kakor umrli.

»O Bog, kam sva prišla!« je zavzdihnil Ivan in skušal vstati.

»Samo pogum!« je rekel glas poleg njega. »Vidva še nista vajena bivališča za množice! Bo trajalo še nekaj časa, preden se bosta naučila dihati v tem peklu!«

Bil je starosta, ki je govoril. Zelo previdno se je splazil preko speh. Trudil se je, da bi jim vsaj na glave ne stopal. Nato se je vrnil s steklenico. Privlekel jo je bil iz nekakega temnega kota.

»Na, požirek vodke vama bo dobro del!«

»Pa tu je vendar nemogoče živeti!« je vzkliknil Ivan Sandorf.

»Kakor vidite, živimo!« je rekel stari bridko se nasmehnivši.

»Kam naj se vlečeva? Prav nikakega prostora ni več! Ali naj kakšnega bednika pomandram?« se je hudoval študent.

»Tiho, Ivan,« ga je tolažil Sergej.

»Tako mi je, kakor bi me davila železna roka, polkovnik! Slabo mi je, kakor bi umiral!«

»Polkovnik?« je vprašal starosta. »Torej tudi višje oficirije pošiljajo zdaj v Sibirijo? Daleč je prišla Rusija!«

»A kaj ste vi?«

»Nihilist?«

»Nekoč profesor na vseučilišču v Moskvi, zdaj politični jetnik, izgnan v Transbajkalijo!«

»O tem zdaj še ne smem govoriti. Vzemita

menilo. Po nekaj vročih poletnih dneh je začel spet padati dež. Ohladilo se je in na beograjskih ulicah so se pojavili ljudje, ki so bili topleje oblečeni. Ljudje so navajali en razlog: vojna na zapadu. Topovi streljajo in razganjajo oblake. Odganjajo jih na drugo stran, zlasti pa proti jugovzhodu, to je proti Balkanu. In tako se vsa vlaga, vsa izparjena voda v severozapadnih in zapadnih delih Evrope spreminja v oblake in nato nad Srednjo Evropo in nad Balkan, se tukaj zlije in povzroča naraščanje rek in poplave. Ljudje temu verjamejo toliko bolj, ker skoro vsi vedo, da v nekaterih krajih naše države še zmerom razganjajo oblake s streljanjem iz možnarjev in z zvonjenjem. Tako razganjajo oblake v Banatu, v Bosni, v Južni Srbiji in na Hrvaškem. Tako jih razganjajo pravoslavci, katoliki in muslimani.

Na vprašanje, ali bo letos še kaj poletja, je rekel profesor Milosavljević iz vremenskovskega zavoda: »Seveda, zakaj bi ga pa ne bilo! Bajka o tem, da streljanje na zapadu povzroča deževje pri nas, je brez vsake znanstvene osnove. To je le plod razdražene domišljije. Dokaz je v tem, da na zapadu

že več dni ni nobenega streljanja, dež pa pri nas vendarle pada, kakor bi padal, če bi na zapadu tudi streljali. Ne, to je nesmiselno. Do deževja in spremenljivosti vremena je prišlo po čisto navadni poti kakor zmerom. Težavno je do podrobnosti natančno pojasniti vzroke, ki so dovedli do dežja, iz preprostega vzroka, ker ne dobivamo vremenskih poročil iz večine Evrope. Da pa dež ni nastal zaradi streljanja na zapadu, je dokaz Madžarska, iz katere dobivamo vremenska poročila in ki je prav na poti, po kateri naj bi prihajali oblaki iz zapada. Tam na Madžarskem vlada lepše vreme kakor pri nas. V glavnem pa se vendar da pojasniti spremenljivo vreme, ki zdaj prevladuje. Hladen zrak, ki prihaja k nam čez Alpe, naletava na segreto zemljo, se dviga, se zgošča in pada v obliki dežja. To je vse. Novo izhlapevanje povzroči nov dež. Le kadar vleče v višinah močan veter, ki ne dovoljuje izliva oblakov, takrat ni dežja. Ko pa ta veter v višini poneha, začne padati dež. Vendar ne bo stalno padal in lepih, vročih dni bo še dosti. Da bi pa oblaki iz zapada prihajali zaradi streljanja, je nesmiselno.

Najsevernejši rudnik zlata ima le letalsko zvezo s svetom

Že več ko pol leta dovaža teden za tednom posebno letalo zlato iz kraja blizu severnega tečaja državni kovnici denarja v kanadski pokrajini Ottawi. Visoko na severu na kanadskem ozemlju je bil odprt najsevernejši rudnik zlata na svetu. Tam je zraslo v skalnati pustinji pod imenom Yellowknife moderno rudniško mesto, ki pa ne pozna ne avtomobilov in ne železnice. Edino prometno zvezo s svetom ima z letalom.

Tam blizu je Veliko jezero sužnjev in tam dol žive Indijanci, imenovati Cipevajani. Šele pred letom je bilo odkrito ležišče zlata, in sicer po zelo nenavadnem naključju. Bivši angleški mornariški oficir Fred Thompson, ki se udeležuje v Kanadi že dolgo vrsto let kot kopač zlata, je odkril ta izdatna ležišča zlata iz zraka na poletu iz Edmontona v Aklavik. Zaradi motnje v stroju je bil prisiljen spustiti se z letalom nizko in iskal je prostor za prisiljen pristane. Kljub

nevarnemu položaju je Thompson bistro opazoval okolico in značaj pokrajine. Kot strokovnjak je med skalovjem razpoznal povsem jasno zlatonosno rudnino. Takoj po končanem potovanju se je začel pripravljati na pohod k najdišču zlata. Thompsonu se je posrečilo ležišče zlata najti brez težav in kmalu je postal bogat mož. Kanadska oblastva so mu obljubila podporo za odprtje rudnika, in sicer zato, da bi uvedel stalno letalsko progo med Edmontonom in taboriščem zlatokopov. Brez letalske zveze bi najdišča zlata sploh ne mogli izkoriščati. V okolici 350 km ni namreč žive duše in ne nobenega naselja, odkoder bi lahko dobivali življenjske potrebščine. Po šestmesečnih pripravih je dobil najsevernejši rudnik na robu Arktide prometno zvezo s svetom.

Novo rudarsko naselje se povsem razlikuje od taborišč iskalcev zlata v starih časih.

Jack London, ki je opisoval pustolovsko življenje iskalcev zlata, bi bil danes nedvomno zelo razočaran, če bi obiskal Yellowknife. Kjer traja zima skoro vse leto. Ne našel bi tam pustolovcev s pestrimi šali okrog vratov, z nabitimi pištolami ob bokih in s širokokrajnimi klobuki. V Yellowknifeu ni niti najskromnejše točilnice, nobenega zabavišča in tudi ne igralnice. Tistih 200 ljudi, ki živi v novem mestu, so trgovci in uslužbenci letalske družbe in uprave rudnika. So to zelo trezni ljudje in žive povsem nepustolovsko življenje. Tam so zaposleni le možje, ki imajo v Edmontonu svoje družine. Vsak izmed njih dobi po pet dni na mesec dopusta, da se lahko doma nekoliko razvedri. Vožnjo z letalom imajo zastoj. Vedeti pa moramo, da je Edmonton zelo oddaljen od tega rudnika.

V Yellowknife je prepovedano dovažati alkoholne pijače, orožje in igralne karte. Prepovedani so pa tudi obiski žen. Ker veča Yellowknife s svetom samo letalo, je nadzorstvo nad temi predpisi zelo lahko. Toda prebivalci tega rudniškega kraja imajo vedno dovolj sadja, mleka, čokolade in vsega drugega, kar potrebujejo. Vsak dan jim dovaža življenjske potrebščine letalo. Ne manjka jim tudi raznih brezalkoholnih pijač in časopise stalno prejema. Imajo tudi majhen kinematograf, ki je edino zabavišče v tem kraju. Zlato odvažajo vsakih 14 dni. Dva detektiva spremljata pilota. Zlato odpremljajo neposredno državni kovnici denarja v Ottawi.

Rudnik so lani septembra slovesno odprli v navzočnosti celega štaba tehnikov in zastopnikov vlade. Ob tej priliki je bila prirejena v novem kraju na robu Arktide slavnostna pojedina, na kateri so gostom postregli z najrazličnejšimi jedmi in slaščicami kakor kje v velemestu. Rudniku v Yellowknifeu so dali ime Negus, kar pa nima ničesar skupnega z abesinskim prestolom, temveč izvira ime od kuhanega vina. Ko je namreč Thompsonova družba našla ležišče zlata, si je izčrpana želela kuhanega vina, kar je tudi dobila. To je bila edina alkoholna pijača, použita doslej v tistem kraju, a zdaj se morajo rudarji zadovoljiti s samim čajem, vendar se jim to ne zdi prevelika žrtev.

Iz Edmontona lahko delajo nedeljske izlete z letalom v Yellowknife. Ti izleti nad div-

vidva moj prostor na ležalnici. Ena noč hitro mine!»

»Ne ostanem tu!« je zavpil Ivan. »Ne maram, da bi me zadušilo!«

»Upor ne pomaga nič in še nevaren je. Vdajte se v usodo. Mnogo jih spi tukaj, ki so sprva prav tako govorili.«

»Naj me ubijejo! Ne ostanem tu, ker bi tukaj zblaznel!«

V tistem trenutku so se odprla vrata in stražeci kozak je vstopil.

»Mir dajte, kanalje!«

»Kaj? Ti si kanalja, divjak!« je kričal študent ves iz sebe.

Vojak je trenutek strmel od začudenja. Takšne drznosti še ni doživel. Kmalu pa se je spet osvestil.

»Nesramnež!« je zavpil jezen in vzdignil puškino kopito. »Ti se drzneš, žaliti me? Na, tu imaš!«

Toda udarca ni bilo, zakaj Ivan se je bliskovito vrgel na sovražnika in ga prijel za vrat.

»Vsaj eden izmed pomočnikov množestvenih morilcev naj občuti pest preganjalca!«

»Ivan!« ga je posvaril polkovnik. »Kaj počnete! Pustite ga! Ali se hočete uničiti?«

Študent pa je bil tako divji, da ni slišal prijatelja. Čedalje bolj so njegove roke stiskale nasprotnikovo grlo.

Napol zadušeni vojak je spustil svojo puško.

Ropot je priklical jetnišničarja, ki je bil na straži v bližnjem hodniku.

Ko je zapazal svojega na pol zadavljenega tovariša ob steni, je zgrabil za meč, da bi ubil upornika.

Tedaj je pristopil polkovnik.

»Dovolite, da ju ločim!«

»Proč, potepuh!« je zakričal jetnišničar razsrjen.

Študent je zdaj pustil kozaka in popadel jetnišničarja. Z nadčloveško močjo ga je vzdignil in ga treščil v steno.

To je bil znak za alarm.

Stražniki na hodnikih so pridrveli na pomoč. Mislili so, da je nastal upor kaznjencev.

Ko so videli svojega nadrejenega na tleh, so stopili z bajoneti proti obema jetnikoma. Nedvomno bi ju bili umorili, če ne bi bil tisti trenutek prišel njihov poveljnik.

Odločen glas je zaklical: »Proč z orožjem! Gorje mu, kdor se zgane!«

Hetman Baunje je bil le napol oblečen priletel z revolverjem v rokah.

Vojaki so na hetmanovo povelje obstali, Ivan pa je izpustil svojega nasprotnika.

»Kaj pomeni to?« je vprašal hetman z mračnim čelom.

Jetnišničar se je ves potolčen vzdignil s tal.

»Ta dva psa sta se uprla,« je besno kričal. »Kaznovati ju bomo morali za zgled drugim?«

»Molči!« je zaukazal Baunje. »Le starosta naj govori!«

»Prostor je bil poln, vaša milost! Ko oba jetnika nista dobila mest, kjer bi lahko spala, sta protestirala!«

»In straža jima je začela groziti! Ali je tako?«

»Da, vaša milost. S puškinim kopitom!«

»Jetnišničar!« je vzkliknil hetman. »Vi ste bedak! Če je veliki prostor poln, bi bili mo-

rali povesti jetnika v celici ali v bolniško dvorano!«

»Celice so zasedene, gospod poveljnik! Tudi v bolniški dvorani ni prostora!«

»Ali so v bolniški dvorani bolniki?«

»Ne, vojaki!«

»Ven z njimi!« je zakričal hetman ježno. »Za to predrznost se jim odtegne plača za en mesec, vam pa za ves čas trajanja potil! Ali ste razumeli? Poročal bom guvernerju o tej reči. Za hudiča, pri meni mora biti red. Ven!«

Nato se je obrnil k polkovniku in študentu ter se delal, kakor bi se bil razburjal nad njima.

»Kar se vaju tiče, bi zaslužila vrv ali pa petdeset udarcev s knuto! Odredbam cara in ruskega pravosodstva se ne smete upirati. Ker pa gre vama hvala, da sem bil tu prišel na sled velikim zlorabam, vama hočem kolikor toliko priznati. To noč bosta spala v bolniški dvorani, a jutri se bosta za kazen postila 24 ur. Pojdita zdaj!«

Oba jetnika so povedli v bolniško dvorano, ki so jo bili vojaki naglo izpraznili.

Ko sta se oba drugo jutro zbudila, sta našla v širokih žepih svojih kaftanov po eno mesno konzervo in druga živila. Neznana roka jima je bila, ko sta spala, vtaknila v žepa ta živež, da bosta laže prenašala postno kazen.

Pol ure pozneje so jima na jetnišničnem dvorišču prikovali na nogi usodni verigi domsrtno obsojenih. Toda obročka sta bila obema zadosti razsežna, da sta si lahko dala vmes obvezi, s čimer sta si onemogočila boleče drgnjenje železa ob meso. (Dalje)

jo kanadsko prirodo so zelo zanimivi. V tem rudniškem kraju ni razburljivih spopadov med rudarji zaradi žensk ali zlata. Tudi zlo-

čincem tu ne cvete pšenica, ker prav prevoz zlata z letalom onemogoča ropanje in tativine zlata.

Strahoten ples mrličev na morskem dnu

Potapljači, ki so se spuščali na morsko dno v Črno morje kraj Odeše, so splošno govorili, da se na morskem dnu spreha smrt. Kdor jo opazi, ji več ne uide. Sklicevali so se na to, da se je pri raznih prilikah tam ponesrečilo že nešteto potapljačev, ne da bi bili mogli ugotoviti vzrok smrti. V resnici je umrlo nenadne smrti nekaj potapljačev in zdravniki niso mogli ugotoviti pravega vzroka njihove smrti.

Pred nekaj leti se je zasidral v Odesi torpedni rušilec. Ko so pa hoteli odpluti in dvigniti sidro, so opazili, da se je zataknilo v morsko dno tako, da ga niso mogli izvleči. Naposled se je veriga odtrgala in sidro je ostalo v morskem blatu. Globina v odeskem pristanišču ni posebno velika in ker je sidro vojne ladje draga reč, so poslali na morsko dno potapljača, da bi sidro dvignil. Potapljač je sidro lahko našel, a ga ni mogel oprostiti. Delo je bilo zelo naporno, ker je blato zelo trdo zaradi dotoka raznih snovi, ki se stekajo z odpadnimi vodami iz tvornic v Odesi. Naposled je potapljač sidro že skoro oprostil in se je zravnil, ker ga je začel bolati skrivljen hrbet. Ogledal se je okrog sebe v presojnem mraku zelene vode in nenadno je začel prestrašen dajati znake, da bi ga izvlekli. Potegnili so ga na ladjo nezvestnega. Zbudil se je iz omedlevice šele čez nekaj ur ob skrbni zdravniški negi. Zelo so bili radovedni, zakaj mu je postalo nenadno slabo. Odgovoril je, da je zagledal na morskem dnu korakajoče mrličev: »Nikdar nisem tega verjel,« je dejal, »ko so tovariši pripovedovali o pohodu mrličev na morskem dnu. Zdaj pa sem jih videl sam. Kri mi je zledenela od groze, ko sem opazil, da je korakala proti meni skupina mrličev. Nekateri so bili oblečeni v navadne obleke, drugi pa so nosili zelo čedne uniforme. Mahali so okrog sebe z rokami in gibali z nogami, kakor da so korakali po ritmu neke pesmi, ki so jo morda peli. Moral sem se rešiti čim prej.«

To pustolovsko zgodbo je čul tudi filmski posnemalec morskih globin kapitan John

Craig. V strahove ni verjel, zdelo pa se mu je, da mora vendar biti nekaj resničnega, kar je povedal potapljač. Sklenil je, da pojasni skrivnost. Skrbno je zbral vse podatke pri potapljačih, preden se je spustil na morsko dno. Dolgo ni mogel najti ničesar drugega kakor le navadno naplavinno, ki se nabira v veliki količini na dnu vsakega velikega pristanišča, naposled so pa njegova raziskovanja vendarle rodila uspeh. Nekega dne je tudi on sam srečal mrličev na pohodu, toda namesto da bi pobegnil kakor dotlej vsi drugi potapljači, se je približal čudnemu sprevedu. Prizor je bil v resnici grozen. Natančno tako, kakor je pripovedoval potapljač s torpednega rušilca, so bili nekateri mrličev oblečeni v navadne obleke, drugi pa v pisane uniforme. Vsi so se gibali ter predstavljali noge kakor po koračnici. V popolni tišini na morskem dnu je bil prizor še groznejši. Kapitan Craig je moral zbrati ves pogum, da se je čisto približal čudnim postavam. Najprej je ugotovil, da so se trupla gibala na enem in istem mestu in da se niso pomikala naprej. Videz pohoda je budilo gibanje rok in nog in k temu je mnogo pripomogel tudi strah. Ko je pogledal obleke trupel, je ugotovil, da gre za trupla, ki so bila vržena v morje med rusko revolucijo. Obsojencem so pustili na nogah okove, kakor so jih imeli v ječah. Uteži okov so se pogreznil v blato, trupla pa so se dvignila, ker so se v njih razvili plini. Gibali so jih slabi morskí tokovi.

Skrivnost so še naposled nekoliko pojasnili zdravniki. Trupla so ostala skoro nespremenjena mnogo let pod vodo zaradi vpliva kemičnih odpadkov tvornic. Dejstvo, da so nekateri potapljači umrli iz neznanega vzroka, je bilo zdaj pojasnjeno. Potapljači, ki so videli ta strašen pohod smrti, so umirali verjetno zaradi tega, ker je živčni pretres vplival nanje toliko škodljivo, ker so ljudje zaradi težkega dela pod visokim pritiskom na morskem dnu zelo neoporni.

Tako je bila povsem preprosto pojasnjena skrivnost morskega dna v odeskem pristanišču.

»Uranus« proti Dunaju. Z njim je krenilo v Nemčijo okrog 1000 bolgarskih zidarjev, ki jih bodo zaposlili v raznih krajih Nemčije. Pozneje je odpotovala v Nemčijo druga še večja skupina bolgarskih delavcev.

× **Prisilno delo za žetev na Madžarskem.** Madžarska vlada je izdala uredbo, ki pooblašča krajevna oblastva, da lahko vsako osebo prisilno zaposlijo pri žetvi v okviru službe narodne obrambe. Previški pšenice čez pet metrskih stotov in turščice čez 10 metrskih stotov se morajo obvezno prijavljati in ponuditi v odkup državi.

× **Suša na Norveškem.** Medtem ko v naših krajih dežuje in se brez dežnika že ne moreš pokazati na cesti, pa poročajo iz norveške prestolnice Osla, da bodo vsi pridelki uničeni, ker vlada silna suša. Najbolj so od suše prizadete notranje pokrajine v zapadni Norveški, kjer bo uničeno vse žito, če ne bo kmalu dežja. Po mnogih krajih ni že od velike noči padla niti kaplja dežja. Nasprotno pa je v vzhodnih delih Norveške huda ponočna slana. V Soulyvenu imajo ponoči po štiri stopinje pod ničlo.

× **Zvezde bodo seštel.** Harvardsko vseučilišče v Ameriki je sklenilo sešteti zvezde Rimske ceste in druge slabo vidne zvezde. Pri tem si bodo pomagali s posebnim strojem, ki sta ga izumila dva harvardska zvezdoslovca. Na vseučilišču upajo, da bodo zmogli to veliko delo.

× **Nemci imajo v najemu rumunske gozdove.** Rumunska vlada je pooblastila kmetijskega ministra, da izroči za primerno najemnino izkoriščanje državnih gozdov v nekaterih krajih nalašč za to ustanovljeni nemški lesni družbi. Tudi rumunski verski sklad bo odstopil del svojih gozdov tej družbi. Kakor poročajo nemški listi, bo nova družba na najetem gozdnem področju uredila vzorno gozdno podjetje, pri čemer bo uporabila najnovejša izkustva gozdarske vede.

× **Slepec je z operacijo spregledal.** Tudi Turčija ima izvrstne zdravnike. Veliko presenečenje je nedavno zbudila novica, da je bil v carigradski bolnišnici uspešno operiran neki 35letni turški kmet, ki je bil že od rojstva slep. Budak Šukri, kakor je bilo ime temu kmetu, je prišel v carigradsko bolnišnico in prosil zdravnika, naj ga operira, ker upa, da se njegova slepota z operacijo vendar še da odpraviti. Zdravnik, ki je sam dvomil v uspeh, ga je operiral. Na veselo presenečenje obeh je slepec po operaciji res spregledal. Ali si morete misliti, kakšni občutki so navdajali od rojstva slepega človeka, ko je zagledal pred seboj svet, o katerem je vseh 35 let sanjal. Z velikim začudenjem je opazoval okrog sebe razne predmete in ugibal, kakšnemu namenu naj služi ta ali oni, o katerem je slišal prej le govoriti, videl pa ga ni nikdar. Njegovo začudenje priča, da si je kot slepec razne reči predstavljal čisto drugače, kakršne so v resnici.

× **Riba z zlatnikom.** Neki bolgarski ribič pri Burgasu je v želodcu neke ribe našel velik zlatnik. Oddal ga je oblastvom, ki so ugotovila, da gre za več sto let star arabski zlatnik. Morda je prišel zlatnik na Bolgarsko v času, ko so tam vladali Turki. Ribič je dobil zanj prav čedno nagrado.

× **Nov vir svetlobe s kovinskimi opilki.** Moskovskemu fiziku Arkadijevu se je posrečilo odkriti nov vir svetlobe. Dognal je, da kovinski opilki izžarevajo pod vplivom kratkih radijskih valov posebne vrste svetlobe. Omenjeni učenjak je to svetlobo tudi fotografiral. Pravijo, da bo po zaslugi tega izuma mogoče videti ultra-kratke radijske valove prav tako kakor rentgenske žarke.

× **Prasca je ujel na trnek.** Zgodilo se je to nekemu ribiču v Moravski Ostravi. Pod svojo vrstico s trnkoma je te dni omenjeni ribič na svojo veliko presenečenje opazil prasca, ki se je boril z valovi, hkratu pa se tudi prizadeval, da bi se rešil trnka, na katerem se je bil po naključju ujel. Ribič je počasi žival zvlekel h kraju in jo rešil iz valov. Pravijo, da zdaj čaka, kdaj se bo oglašil pri njem lastnik prasca in mu seveda dal primerno nagrado.

× **Nemško uradno poročilo o uspehih in izgubah v bitki za Francijo.** Od 10. maja do premirja je padlo, kolikor je bilo doslej ugotovljeno, 27.074 oficirjev, podoficirjev in vojakov, izgubilo jih je 18.384, ranjenih pa je bilo 111.034. Skupne izgube znašajo torej na nemški strani 156.493. V svetovni vojni so znašale nemške izgube leta 1914. na zapadu 638.000. O izgubah nasprotnika ni podatkov. Nemci so ujeli čez 1.900.000 francoskih vojakov, med njimi pet poveljnikov francoskih armad in okrog 29.000 oficirjev. Od 5. junija so dobili celotno oborožitev in opremo za 55 francoskih divizij brez oprave in oborožitve Maginotove črte in ostalih francoskih utrd. Med tem plemenom so skoro vse težke topništvo Francije, nepregledne količine vojnega materiala in opreme in polna skladišča. Sovražno letalstvo je izgubilo od 4. junija v letalskih borbah 383, zaradi delovanja protiletalskega topništva 153, na tleh pa je bilo uničenih 239 letal. Dalje je bilo izgubljenih 25 aparatov, za katere se ne ve, ali so bili zbiti v letalskih borbah ali pa z ognjem protiletalskega topništva. Po tem takem je nasprotnik izgubil 729 letal in 26 zapornih balonov.

× **80 odstotkov vsega zlata na svetu ima Amerika.** V juniju so prispele v Zedinjene države nove množine zlata v vrednosti ene milijarde štiri milijonov dolarjev. Zdaj imajo Zedinjene države 80 odstotkov vsega zlata na svetu.

× **Potopljena angleška ladja, s katero je utonilo nad 600 Nemcev, Italijanov in Angležev.** V bližini škotske obale je po angleški vesti neka nemška podmornica torpedirala 15.500tonski potniški parnik »Andora Star«. Parnik se je v nekaj urah potopil. Ladja je bila s približno 1500 Nemci in Italijani in oddelkom angleških vojakov na poti v Kanado. Italijani in Nemci so bili v zadnjem času v Angliji internirani, ker so bili osumljeni sodelovanja z Nemčijo in Italijo. Med potniki je nastal po torpediranju silen poplah, ki je delno povzročil, da je nad 600 ljudi utonilo. Okrog 1000 rešenih potnikov, mornarjev in vojakov so prepeljali v neko škotsko pristanišče.

× **Dva nova prekopa med Črnim in Baltičkim morjem.** Ruski inženjerji so svoječasnno naredili drzne načrte, po katerih bi bilo Črno morje zvezano po dveh prekopih z Baltičkim morjem. Te načrte so tudi že začeli uresničevati. Izkopati nameravajo prekop, ki bi vezal Črno morje z Baltikom preko prekopa Dnjeper—Bug čez Vislo, druga vodna pot med obema morjema pa naj bi šla po prekopu med Dnjeprom in Njemenom. Dela lepo napredujejo.

× **Italija brez kave.** Od 1. t. m. so v Italiji prepovedali vsako prodajo kave. Kolikor je kave na zalogi, je določena samo za vojaštvo in za bolnišnice.

× **Bolgarski delavci za Nemčijo.** Iz Loma na Dunavu je te dni odplul nemški parnik

Iz naših delavskih krajev

Jesenice

Podružnica NSZ je priredila pretečenega meseca pešizlet pod Golico. Udeležba je bila zadovoljiva, bila bi pa še večja, ako bi imeli stanovitejšo vreme. Kljub temu, da je nekoliko deževalo, je vladalo med nami prav veselo razpoloženje, katero so izpopolnjevali mali tamburaši. Predvideni so še drugi izleti tako konec tega meseca kolesarski izlet. Odbor pa še ni določil kraja, pač pa bo to pravočasno objavljeno. Kdor se želi udeležiti tega propagandnega izleta, naj se javi v pisarni NSZ na Jesenicah, vabimo tudi tovariše javorniške podružnice. Vsa navodila in pojasnila dobite pri jeseniški podružnici, kakor tudi posebne značke, ki jih bomo za ta primer pripravili. Odbor.

Novo mesto — Prečna

Pretečeno nedeljo se je vršila v Novem mestu širša odborova seja ondotne podružnice, ki je bila zelo dobro obiskana. Odbor je reševal nujne notranje organizacijske zadeve ter pozival članstvo k aktivnejšemu sodelovanju. Namen vsake organizacije je pomagati članstvu, a vsak član ima nalogo, da aktivno sodeluje v organizaciji. Kdor pa sedaj noče postati član, ga podružnica pozimi ne bo hotela sprejeti.

V Novem mestu je nad 1000 delavcev zavarovanih pri OUZD. Zato je podružnični odbor sklenil zaprositi OUZD za nastavev novih zdravnikov iz sledečih razlogov:

Z ozirom na veliko število obolenj morajo težko bolni čakati po par ur, da pridejo na vrsto pri ordinaciji. Kljub sposobnosti in najboljši volji dosedanjega zdravnika trpi predvsem bolnik; podružnica zahteva dalje še enega zdravnika-internista, ker je dosedanja g. zdravnik izključno kirurg. Dobro utemeljena vloga bo poslana na OUZD. Mi pa pričakujemo, da bo uprava ustregla upravičeni želji številnega novomeškega delavstva.

Zastopnik centrale je na to razpravljaval v daljšem govoru o dolžnostih in pravicah delavstva ter predložil zbranemu članstvu načrte korporativne ureditve kolektivnih delovnih odnosov.

Delavstvo v Prečni je zelo slabo plačano in se je bati zelo neljubih posledic. Tudi v tem oziru so bili napravljene primerni sklepi, od katerih lahko pričakujemo delavstvo iz Prečne prav ugodnih posledic. Podružnica Novo mesto — Prečna bo sporna vprašanja še ta teden uredila ali pa jih bo reševala centralna NSZ.

Ribnica

Pri nas imamo mnogo zavednih nacionalnih delavcev, ki prav dobro pojmujemo, kakšen je namen nacionalne delavske strokovne organizacije. Disciplinarnost in solidarnost delavstva sta pogoj za pozitiven uspeh pri vseh naših akcijah. Imamo pa pri nas tudi nekaj nezavednih delavcev, ki iščejo svoje osebne koristi na račun naše zavednosti, iskaje pri tem nečednem poslu naklonjenosti tega ali onega podjetja. S tem škodujejo svojim sotrpino, a podjetniki, ki se sicer radi poslužujejo nezavednih delavcev, ne računajo pri tem na nestalnost takega delavstva, ki ob vsaki prvi neugodni priliki pokaže hrbet podjetniku. Mi sicer nismo hujskači delavstva proti podjetju, ker smo prepričani, da uspeva podjetje tam, ker je med obema strankama složna in zmerno urejeno službeno razmerje. Odločno pa grajam postopek vsakega delavca, ako se hoče ta na račun drugih sotovarišev okoristiti in zahrbtno iskati zavetja pri svojem delodajalcu.

V naši dolini se skoraj nobeno podjetje ne drži zakonitega 8 urnega delovnika in je zakon o zaščiti delavcev skoraj samo na papirju. Vsak delavec, ki dela 10, 12 do 14 ur, škoduje sebi in svojemu sotrpino; zaradi čezmernega dela škoduje svojemu zdravju, drugim pa preprečuje zaposlitev. O zlorabi zakona o zaščiti delavcev in o nezavednosti go-

tovega dela delavstva bomo še poročali in ne bomo preje mirovali, dokler ne dosežemo enotne uporabe zakonskih določb.

Maribor

Delavstvo v Mariboru in okolici se je začelo polagoma prebujati iz spanja, ker je izprevidelo, da brez strokovne organizacije ne doseže ničesar. Zadnji uspehi, doseženi potom strokovnih organizacij in zlasti uspehi Narodne strokovne zveze, so močno dvignili delavstvo nacionalno in socialno zavest in jim vlili novega upanja v boljše čase, ako bo Narodna strokovna zveza tako stalno pridobivala na članstvu, kakor sedaj. V tem slučaju tudi borba delavstva ne bo zaman. Delavstvo je prišlo do prepričanja in spoznanja, da je za vsako akcijo v prid izboljšanja materialnega položaja potrebna solidarnost in moč organizacije, ker sicer akcija drugače nikdar uspele ne bo. S skupnim nastopom, vztrajnostjo in odločno voljo si bomo priborili pravice, ki nam pripadajo kot ljudem in državljanom. Tovariši, ostanimo zvesti načelom NSZ in vestno izpolnjujemo svoje dolžnosti napram NSZ; s tem pomagamo k hitrejši rešitvi naših upravičenih zahtev.

Vsi zaupniki in njihovi namestniki se vabijo, da se čim prej zgledajo v pisarni podružnice NSZ v Mariboru, Sodna ulica 9-III, kjer bodo dobili pojasnila in nadaljnja navodila.

Mežica

Prometna nesreča je zahtevala mlado življenje komaj 31 let starega posestnika umetnega mlina in lektrara. Gutenbergerja Jožeta Košta se vračala krojaški mojster Berner Anton in Gutenbergerja Jože na motornem kolesu proti Mežici, sta zadel v tovorni avto trgovca Pečaja, ki je vozil proti Prevaljam. Trčenje je bilo usodno. Gutenbergerja, ki je sedel na zadnjem sedlu, je pri trčenju odtrgalo s sedeža in ga z vso silo vrglo med ogrado tovornega avtomobila, kamor je zadel z glavo in obležal na mestu mrtev. Tudi Berner je dobil težje poškodbe, a zdravniki upajo, da bo okreval. Gutenbergerja je bil zelo dober in socialno pravičen napram vsem Vsa Mežica in okolica žaluje za njim. Sveže cvetje ob mrtvaškem odru in nešteti venci pričajo o priljubljenosti pokojnika. Ob krsti mu je držalo sokolsko članstvo častno stražo, saj je bil pokojnik svojčas načelnik Sokola in dolgo vrsto let njegov vadiitelj. Krsto so nosili Sokoli — njegovi prijatelji, na grobu pa je spregovoril domači dekan lepe in resnične besede: »bil si dober tovariš in dober sosed dobrega srca.« Od njega se je poslovil tudi starosta domačega sokolskega društva br. Stane Vončina in prosvetar koroškega Sokolskega okrožja brat Gačnik. S pokojnikom smo izgubili mnogo in ga bomo pogrešali, saj je vsem rad pomagal. Bil si vedno z nami in ostaneš v duhu vedno pri nas.

Na praznik sv. Petra in Pavla se je poročil naš tovariš in odbornik Pečovnik Lojze z gđ. Logar Otilijo. Novoporočencema iskreno čestitamo in jima želimo mnogo sreče v zakonu!

Predviden izlet naše podružnice se zaradi deževnega vremena ni mogel vršiti in smo napravili samo popoldanski izlet v Leše. Potekel je v najboljšem razpoloženju z dogovorom, da se bo vršil prihodnji izlet v Kotleje meseca julija. Zato že danes prosimo in vabimo vse tovariše, da si rezervirajo mesec julij za naš skupen izlet. Natančnejša navodila bomo objavili v »Novi pravdi«.

Razpis natečaja

Od 7. zrakoplovnega tehničnega oddeljenja iz Mostara smo prejeli potom Delavske zbornice dopis, ki ga pošiljamo v uporabo našemu članstvu:

Razdelitev Suzorja

Zadnji čas se je vršilo več konferenc, na katerih se je obravnavalo vprašanje, kako se naj likvidira Suzor. Po poročilih zagrebskih listov je na zadnji konferenci, ki se je vršila v Zagrebu prevladovalo mišljenje, da likvidacija Suzorja zanima zaenkrat predvsem banovino Hrvatsko, kjer da je pravno po obstoječi zakonodaji Suzor že razdeljen in je sedaj to delo le še tehnično izvršiti. Na konferencah se je ugotavljalo, da so se interesi že izjavili za razdelitev Suzorja. Tako se za brezpogojno razdelitev Suzorja izrekle vse Delavske zbornice, razen sarajevske. Pripomniti pa je, da v Delavskih zbornicah niso zastopane vse smeri delavskih strokovnih pokretov in so izjave Delavskih zbornic le enostransko mišljenje dela strokovnih organizacij. Prav bi bilo, da bi bile radi reorganizacije Suzorja zaslišane vse prizadete strokovne organizacije, da bi delavstvo v celoti povedalo svoje mišljenje. V zvezi z neprestanim konfereniranjem o usodi Suzorja je po časopisnih vestih generalni direktor Suzorja g. Matjašič izjavil, da je tudi njemu mnogo do tega, da se vprašanje Suzorja čimprej reši in da mu je ljubše, če imamo tri Suzorje, ki bodo za delavstvo dobro delali, kakor pa le enega v takih razmerah kot so danes. V zagrebskih krogih pričakujejo, da bo v najkrajšem času vprašanje Suzorja rešeno: ustanovi se troje Suzorjev, ali se pa ustanovi poseben Suzor samo za hrvatsko banovino.

Vojaške vežbe in podpore

Ker trajajo sedaj vojaške vežbe dalj časa nego prej, se je izkazala potreba, da se odnošaji med delodajalci in delojemalci, ki so pozvani na vojaško vežbo, uredi s posebno uredbo. Trgovinsko ministrstvo je nedavno vzel v proučevanje to vprašanje in je izdelal uredbo o ureditvi službenih odnošajev za primer klicanja delojemalcev na vojaško vežbo. O tem vprašanju je trgovinski minister dr. Andres podal izjavo, kjer pravi med drugim naslednje:

Predpisal sem uredbo o ureditvi službenih odnošajev za primer klicanja delojemalcev na vojaško vežbo. Ta uredba bo objavljena čim bo podpisana od vseh članov kraljevske vlade, ki so že dali svoje soglasje. V tej uredbi se postavlja načelo, da poziv na vojaško vežbo ne prekinja službenega odnošaja, če ne gre za službo v stalnem kadru. Razen v izjemnih primerih, ki so navedeni v uredbi, je delodajalec dolžan ponovno sprejeti v službo svojega delojemalca, potem ko se vrne iz vojaške službe, in sicer pod istimi pogoji, pod katerimi je prej delal, seveda če delojemalec v določenem roku po odpustu iz vojaške službe to zahteva. Odpoved službe, katere rok pred pozivom na vojaško vežbo ni potekel, je neveljavna. Delojemalec ali delodajalec lahko zahtevata posredovanje pristojnega oblastva splošne uprave prve stopnje z namenom, da se odstrani nesporazum in da se prepreči spor, ki bi nastal pri izva-
janju predpisov te uredbe.

Odeljenje potrebuje sledeče delavce:

- 10 mehanikarjev — motoristov,
- 1 livarja,
- 2 strugarja,
- 1 orodjarja (alatničar),
- 6 radio-monterjev.

Pogoji so naslednji: Naše državljanstvo, dovršena vojna obveznost in privatna praksa najmanj 5 let, za radio-monterje najmanj 2 leti.

Plača na dan do din 80.—, mesečna doklada za vsakega otroka pa po din 40.—.

Poskusna doba traja 15 dni. Ako izkaže kandidat zadovoljive uspehe, se sprejme, v obratnem primeru se odpusti s $\frac{1}{2}$ določene mezde. Stroške za potovanje do Mostara in nazaj nosi prosilec. Prošnje je poslati najpozneje do 15. julija upravniku 7. zrakoplovnega tehničnega oddeljenja (parka) Mostar.

Državo čakajo velike naloge

»Narodna odbrana« objavlja uvodnik o nalogah, ki se postavljajo v zdajšnjih resnih časih same po sebi na dnevni red našega javnega življenja. Med drugim piše:

»Doživljamo konec svobodnega gospodarstva. Novi časi terjajo nov socialni in gospodarski red, v katerem bo imela država prvo in glavno besedo. Državi se postavljajo od dne do dne večje in odgovornejše naloge. V prvi vrsti bo morala država uvesti take gospodarske in socialne preosnove, da bo prišlo načelo narodne vzajemnosti do polnega izraza. Veliki dogodki okoli nas bodo gotovo

imeli globok vpliv tudi na naše domače življenje. Naši državi je nujno potrebna temeljita preosnova vse naše javne uprave. V državi, ki jo je ustvaril narod za ceno tolikih žrtev, mora imeti prvo besedo narod. S svojim zdravim nagonom bo usmeril državo na tista pota, ki bodo najboljša in najprikladnejša. Naši državi pa je prav tako potrebna temeljita preosnova našega gospodarskega reda. Tako nujno potrebna je, da je ni mogoče odlagati. Odgovorni činitelji se morajo tega zavedati, kajti čas beži in mnogi že zamujeni trenutki se ne bodo nikdar več povrnili.«

Za petletko ali desetletko kmetijske preosnove

O obsežni preureditvi, ki jo pripravlja vlada, je izšla v časopisju že dolga vrsta razprav, dasi sicer z odločujočih mest še niso izdali smernic za vso to nameravano preosnovo socialnega in gospodarskega ustroja v naši državi. Čujejo se glasovi, da preureditev ne bo tako nagla in korenita, da bi pomenila popolno pretrganje zveze s preteklostjo. Zagrebško časopisje piše, da se bo hkratu izvršila tudi politična preureditev. Najprej dobi po tej vesti Slovenija svojo bano vino, nato pa Srbija. Prepiranje med Srbi in Hrvati glede Bosne in Hercegovine pa se bo baje končalo tako, da dobi tudi ta dežela svojo samostojno upravo.

Predvsem važno bi bilo vedeti, kako bo z gospodarsko preosnovo v naši državi. Ni dvoma, da je temeljita gospodarska preosnova že dolgo potrebna na vseh straneh. Seveda je o tem težavno razpravljati, ker v javnosti še ni znano, kaj in kako misli vlada. Menimo, če gre za neko res korenito preosnovo, da bi moralo veljati pri tem prav preprosto načelo: Vsakemu državljanu mora biti omogočeno, da bo imel svoj kos kruha doma. Ne manjka nam naravnih zakladov, samo dvigati jih ne znamo, ker imamo mnogo premalo sposobnih strokovnih ljudi.

Najbolj pereče je v našem gospodarskem ustroju kmetijsko vprašanje, saj smo v glavnem kmetijska država. Kadar ima kmet denar, ga imajo vsi ljudje. Ta pogovor nam preprosto pove, da so ob kmečkem blagostanju sami po sebi deležni blagostanja tudi drugi sloji. Kar nepojmljivo je, da se je vsa povojna leta tako zelo zanemarjalo kmetijstvo. Dogajalo se je to pač zaradi tega, ker ni bilo ljudi s pobudami. Če pa so že bili takšni, ni bil njih glas toliko močan, da

bi ga slišala trmasta ušesa odločujočih činiteljev.

Poznamo vrsto držav, ki so z vsemi sredstvi povzdignile kmetijstvo in povečale pridelek na prav nerodovitni zemlji. Pri nas doslej še ni padlo nikomur na um, da bi se resneje lotil tega vsekakor težavnega in z eno potezo peresa gotovo še nerešljivega vprašanja. Kdor je kaj o tem pisal, so se mu smejali v obraz. Govorili so o bujni domišljiji in vse je ostalo pri starem. Zgledi umnega kmetovanja v raznih tujih državah, zlasti tudi v Rusiji, nas niso krenili s potov našega neuspešnega pisarniškega pospeševanja kmetijstva. Dobili smo sicer razne kmetijske ustanove, tako kmetijske zbornice, a njih dela ni nikjer videti, ker v ozadju vsega tega kmetijsko pospeševalnega dela ni nekih določenih smernic.

Napraviti se mora določen načrt, ki bi moral veljati za vso državo ne glede na upravno razdelitev, ker le tako bi bil uspeh zagotovljen. Tak načrt naj bi se izvršil v petletki ali pa desetletki. Važno je pri tem, da bi bili izvrševalci načrta najposobnejši strokovnjaki, a ne politični ljudje. Strokovno delo, važno za več kakor tri četrtine jugoslovenskega prebivalstva, ne sme biti mlačev prazne politične slame, zaradi katere smo porabili že toliko sil, da bi si z njimi že lahko davno zgradili raj blagostanja. Kadar bi se zamisel presnavljanja kmetijstva začela izvajati po načrtu in pod vodstvom strogo strokovnih ljudi, bi tudi pri nas vstali Mičurini in Burbanki, zakaj prepričani smo, da imamo nekaj nadarjenih, v kmetijstvu izobraženih ljudi, ki bi mogli s svojim znanstvenim delom lepo dopolnjevati veliko delo za napredek našega kmetijstva.

RADIO

Liubljana

od 14. do 21. julija.

Nedelja, 14. julija: 8: Jutrnji pozdrav. — 8.15: Ruski sekstet. — 9: Napovedi, poročila. 9.45: Verski govor (dr. Ignacij Lenček). — 10: Planquette: Kornevski zvonovi, opereta (plošče). — 11: Šramel »Škrjanček«, vmes plošče. — 12.30: Objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 16.30: Pol ure za dijake. — 17: Kmetijska ura: Nekaj o presnem maslu (inž. Erpič Jože). — 17.30: Tamburaški orkester (Karmelj), vmes harmonika solo (Stanko). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Slovanska zavest naših muslimanov (dr. Jorjo Tadić iz Beograda). — 19.40: Objave. 20: Skladbe Igorja Stravinskega (plošče). — 20.30: Koncert slovenske pesmi (Poldka Zupanova, Bogdana Stritarjeva, Andrej Jarc, Roman Petrovič in radijski orkester). — 22: Napovedi, po-

ročila. — 22.15: Za veselje in za ples (plošče).

Ponedeljek, 15. julija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Za boljše voljo (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Srbski polki v ruski vojski (dr. Aleksander Solovjev). 19.40: Objave. — 20.10: Stari štajerski gradovi (prof. Leon Pettauer). — 20.30: Koncert (Filip Bernard) — flavta in radijski orkester. — 22: Napovedi, poročila. 22.15: Vsakemu nekaj (plošče).

Torek, 16. julija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Bolgari pojo in igrajo (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Zagrebško življenje — reportaža (Kosta Domazetovič iz Zagreba). — 19.40: Objave. — 20: Deset minut zabave. — 20.10: Psihološka struktura mase (dr. Hrovat Emil). — 20.30: Pevski

in orkestralni koncert (Milica Polajnarjeva, Andrej Jarc in radijski orkester). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Fantje na vasi.

Sreda, 17. julija: 7: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Švicarske pesmi in plesi (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Slavni orkestri in dirigenti (plošče). — 14: Poročila. — 18.30: Mladinska ura: O letalski šoli na Blokah. (Janko Colnar). — 18.45: Citraške točke (plošče). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Demir Hisar in Pelagonija (Milošanović iz Beograda). — 19.40: Objave. — 20.10: Gorje kot letovišče (Ivan Dodič). — 20.30: Violinski koncert (Miran Viher, pri klavirju prof. Lipovšek). — 21.15: Kmečki trio. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Samospevi Bogdane Stritarjeve ob spremljanju kitare (St. Prek).

Četrtek, 18. julija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.15: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Iz Mozartovega carstva (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Harmoniko bo igral Ivo Podobnikar. — 14: Poročila. — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Železarska industrija v Sloveniji — njena zgodovina in sedanje stanje (Drago Potočnik iz Ljubljane). — 19.40: Objave. — 20: Deset minut zabave. — 20.10: Slovenščina za Slovence (dr. Rudolf Kolarič). — 20.30: Pevski zbor »Sloge«. — 21.15: Reproduciran koncert simfonične glasbe.

Petek, 19. julija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Naše veselje (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Magistrov trio. — 14: Poročila. — 14.10: Turistični tedenski pregled. — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Glasbene vezi ilirskih preporoditeljev s Srbi (Antun Dobronić iz Zagreba). — 19.40: Objave. — 20: Deset minut za planince. — 20.10: Vzgoja doraščajoče mladine (Marija Kovačeva). — 20.30: Trio za rogove (Zupančič, Pokorn, Ramovš).

Sobota, 20. julija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Za ploščo plošča naj hiti! — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Za ploščo plošča naj hiti! — 14: Poročila. — 17: Otroška ura (vodila bo Manica Komanova). — 17.30: Vesel drobiž (plošče). — 17.50: Pregled sporeda. — 18: Harmonika solo (Edvard Kovač). 18.40: Brežice (prof. dr. Viktor Tiller). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Predavanje inspekcije narodne obrambe. — 19.40: Objave. — 20: Zunanjepolitični pregled (dr. Alojzij Kuhar). — 20.30: Vomerger: Turistovski večer (vodil bo inž. Ivan Pengov, izvajali pa člani radijske igralske družine). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Cimermanov kvartet.

V KAVARNI

Godba v kavarni igra dolgočasno. Gost Štempihar ni zadovoljen.

»Gospod natakark,« pokliče Štempihar, »ali vaša godba lahko vse igra, kar kdo želi?«

»Vse, gospod Štempihar.«

»No,« reče Štempihar, »potem pa naj rajši igra marjaš.«

PRIJATELJICI

Nuša: »Ure in ure lahko stojim pred oglealom in občudujem svojo lepoto. Ali ni to velika ničemurnost?«

Nada: »Draga Nuša, to ni velika ničemurnost, temveč velika — domišljija!«

DOBER PRIMER

Učitelj obrazloži pogovor, ki pravi, da ni vse zlato, kar se sveti ter vpraša: »Kdo mi zna povedati primer?«

Jožek: »Moje hlače, gospod učitelj.«

NAROB

Žena: »Če le zagledaš lepo dekle, pozabiš, da si oženjen.«

Mož: »Narobe. Takrat se šele spomnim.«